Edizione per l'estero — Inozemska izdaja

Leto LXXI — Štev. 172 a — V Ljubljani, v soboto, 31. julija 1943 — Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini — Prezzo - Cena L 0.80

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 31.50 Lir • nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 65 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate. Podružnica: Novo mesto.

SLOVENEC

Abbonamenti: Mese 18 Lire. Estero, mese 31.50 Lire. Edizione domenica, anno 34 Lire. Estero 65 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti, 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana. Telefon 4001—4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 1161

Obrambni boji na Siciliji

Odbit napad na italijanski konvoj

Najvišje poveljstvo, vojno poročilo št. 1161: Na Siciliji so čete obrambe še naprej hudo zapletene v obnovljene sovražne napade. V vodah vzhodno od otoka so italijanski motorni torpedniki odbili ofenzivne sunke sovražnih edinic proti našim konvojem. Letalski napadi na nekatere kraje v Laziu in v Campaniji so povzročili majhne izgube.

Naši lovci so prestregli skupino, ki je letela nad Napolijem in sestrelili en dvomotornik.

General Ambrosio.

Vlada izdala važne nove ukrepe

Ustanavljanje strank do konca vojne prepovedano — Zbornica fašija in korporacij razpuščena

Rim, 30. jul. AS. Agencija Stefani poroča, da je vlada poleg ukrepov, ki so že bili sporočeni, znova potrdila prepoved o ustanavljanju sleherne politične stranke za ves čas vojne. Zaradi tega je samo po sebi prepovedano med vojno v kakršni koli obliki uporabljati znake, znamenja in zastave, ki bi se kakor koli nanašale na politične stranke. Edino znamenje, ki mora v sedanjem trenutku združevati in bratiti vse Italijane, je znamenje tribarvnice.

Na isti seji vlade so sklenili zaključiti poslovanje in razpustiti fašistovsko in korporacijsko zbornico. V štirih mesecih po končanem vojnem stanju bodo volitve v novo poslansko zbornico in bo poskrbljeno, da bo ta zbornica potem sklicana in da bo začela z delom.

Na tej seji so sklenili tudi odpraviti vse zakone, ki določajo omejitve v zvezi s samskim stanom.

Vse ukrepe je takoj potrdil vladar.

Rim, 30. jul. AS. Agencija Stefani poroča: Z ukrepi, ki se že izvajajo, se je začelo oproščanje tistih, ki so bili obsojeni zaradi političnih prestopkov. Ker je treba pri tem upoštevati znatno število primerov, ki se bo treba natančno ozirati, sodijo, da bo izvedba omenjenih ukrepov neogibno zahtevala časa. Zapovedali so, da se je treba izogniti slehernemu birokratskemu zavlačevanju in da je treba pretres posameznih primerov pospešiti, kar se le da.

Iz varnostnih razlogov, ki jih narekuje skrb za javni red, so bile prijete številne vidne osebnosti, ki so se nekdaj borile v razpuščenih vrstah fašistovske stranke.

Rim, 30. julija. AS. Uradni list z dne 29 julija 1943 št. 668 objavlja ukrep, ki je stopil v veljavo dne 29. julija in ki določa odstranitev izrednega sodišča za obrambo države, ki je bilo ustanovljeno z zakonom z dne 25. novembra 1926 št. 2008. Zločini, ki so bili pristojni pod to sodišče, prehajajo na vojaško sodišče. Za vse slučaje, ki so v razpravi, so tudi pristojna vojaška sodišča. Razprave se za ves čas vojne vršijo na vojni način.

Upokojitve ter imenovanja novih prefektov

Rim, 30. jul. AS: S Kraljevim ukazom so bili premeščeni prefekti:

Upokojeni so: Borri Dino, prefekt v Turinu; Le Pora dr. Antonio, prefekt v Littoriji; gr. uff. Olivari Vincenzo, prefekt v Mantovi; Rag. Dinale Noss, prefekt v Vicenzi; gr. uff. Tamburini Tullio, prefekt v Triestu; rag. Mosconi Giovanni, prefekt v Udine; gr. uff. Cortese Guido, prefekt v Aquili; comm. Bellini Francesco, prefekt v Goriziji; gr. uff. Parenti Era, prefekt v Comu; Scassellati Sforzelini Francesco, prefekt v Anconi; Stracca Giuseppe, prefekt na razpoloženju; Tosi dr. Attilio, prefekt v Reggio Calabria; rag. Vicari Fortunato, prefekt v Potenzi; De Cesare Nicolo, prefekt na razpolož.; adv. Ucceli Oskar, prefekt v Milanu; gr. uff. Varano Alberto, prefekt v Palermu; comm. Grazioli Emilio, prefekt v Cataniji; gr. uff. Luciano Censo, prefekt v Benetkah.

Na razpoloženje je postavljen dr. Massimiliano Dandrea, prefekt v Salermu.

Premeščeni so: Ciottola dr. Vincenzo, z razpoloženja v Turin; dr. Reinoldi Giuseppe iz Cunea v Littorio; dr. Mario De Cesare iz ministrstva v Brescio; dr. Rodolfo Biancorosso iz ministrstva v Aquilo.

Poklicani so bili nazaj v službo: dr. Mario Montacchi v glavno ravnateljstvo za vere; dr. Cosuzza Giuseppe v Trieste; dr. Chiaramonte Michele v Como; dr. Palmeri Ruggero v Benetke; dr. Sacchetti Sebastiano v Ancono.

Za prefekte so bili imenovani: general D'Antonio Giovanni v Milanu; podprefekti: Azzaro Salvatore v Catanijo; dr. Carnevale Torquato v Gorizijo; dr. Gloria Pio v Vicenzo; dr. Speciale Rosario v Reggio Calabria; dr. Tedeschi Francesco v Mantovo; dr. Arturo Vacca De Dominicis v Salerno; dr. Mario De Goyzucta v Potenzo; dr. Ugo Mazzolani v Udine; dr. Schiavi Carlo na razpoloženje v ministrstvo; dr. Cesare Cardarone na razpoloženje v ministrstvo.

Silni napadi pri Orlu zavrnjeni

Sovjetska bojna enota potopljena — Angleži izgubili 54 letal

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 30. jul. AS. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na bojnem področju pri Orlu so bili spet zavrnjeni silni pehotni in oklepni napadi.

Južno od Ladoškega jezera je napadalno delovanje sovražnika še bolj popustilo. Ponovni krajevno omejeni napadi boljševikov s podporo oklepnih voz in bojnih letalcev so bili krvavo odbiti.

Nemške pomorske oborožene sile so ponovno obstreljevale sovražne postojanke ob reki Mius in poškodovale s topniškim zadetkom oklepni vlak.

V Finskem morskem zalivu so lahke nemške pomorske sile potopile lahko sovjetsko bojno enoto.

Na Siciliji so nemške čete v srednjem odseku obrambne fronte zavrnile sovražnikove poskuse za predor z izgubami za nasprotnika. Pred južno obalo otoka je bila s težko bombo zadeta 8000-tonska prevozna ladja tako hudo, da se lahko računa z njenim uničenjem.

Na Atlantiku so letala potopila 10.000 tonsko trgovsko ladjo, dve nadaljnji veliki ladji pa sta bili hudo zadeti.

Oddelki sovražnih bombnikov so včeraj podnevi napadli Helgoland ter nekatere kraje v severnonemškem obalnem ozemlju, med njimi Kiel, preteklo noč pa so ponovno izvedli hud teroristični napad na Hamburg, ki je povzročil nadaljnje razdejanje v mestu. Prebivalstvo je imelo visoke izgube. Protiletalska obramba je sestrelila 51 sovražnih letal.

Nemška bojna letala so metala v noči na 30. julij bombe na cilje v južni Angliji.

Obalne zaščitne enote vojne mornarice so potopile preteklo noč en angleški hitri čoln.

Komentarji o izjavah novega zunanjega ministra

Sofija, 30. julija AS: V političnih krogih bolgarske prestolnice je novica o vladi maršala Badoglia, ki mu je bilo zaupano vodstvo usode Italije, imela ugoden odmev posebno v vseh plasteh javnega mnenja. V Sofiji poudarjajo, da vlada v Italiji popolni mir. V težki uri, pravijo v bolgarskih političnih krogih, je italijansko ljudstvo pokazalo vsemu svetu zgledno edinost in popolno predanost domovini. Zbrani okrog slavne osebe Kralja in Cesarja so si vsi Italijani edini v volji, da bodo služili z vsemi silami svojemu narodu. Sofijski listi menijo, da dajejo Italijani danes dokaze za svojo popolno enotnost v čustvovanju in v disciplini, v izpolnjevanju dolžnosti in vdanosti do države. Poročila iz Carigrada, ki jih bolgarski tisk ponatiskuje, govore o izjavah, ki jih je novi zunanji minister Guariglia dal, preden je zapustil Turčijo. Minister Guariglia je dejal: »Politika nove vlade maršala Badoglia ne bo slonela na teoriji, temveč na stvarnosti in na italijanskih narodnih koristih. Nova italijanska vlada ni vojaška diktatura. Naša vojaška sila še ni uničena, pač pa se presnavlja in ojačuje.« Končno je minister Guariglia izrekel zadovoljstvo nad turško zunanjo politiko in izrekel upanje, da se bodo odnošaji med Turčijo in Italijo stalno zboljševali.

Vladna sprememba bo Italijo okrepila

Šanghaj, 30 julija. AS. Tisk soglasno objavlja proglase Kralja in Cesarja in maršala Badoglia in poudarja, da so dogodki v Italiji resnično zgodovinskega pomena. Ta sprememba — pišejo listi — je zgolj notranji preokret, ki je določen združiti vse sile naroda pod visokim vodstvom Vladarja, ne pa oslabiti državo. Odstranitev notranjih nesoglasij bo še bolj okrepilo narod. Listi objavljajo življenjepise maršala Badoglia in novih ministrov in pravijo, da so na oblast prišli ljudje, katerih tehnična sposobnost je dobro znana v Italiji in v tujini.

Zagreb, 30. julija. AS. Zagrebški politični krogi izredno pozorno spremljajo vladno krizo v Italiji, ki je nastala v tako zgodovinskih okoliščinah. Tisk posvečuje tem dogodkom cele kolone na prvih straneh in objavlja slike Kralja in Cesarja in maršala Badoglia. Listi poročajo tudi o manifestacijah v vsej Italiji in ugotavljajo, da so izraz hvaležnosti naroda do Savojske hiše in do oboroženih sil in upravičen zakonit izraz najvišjih rodoljubnih čustev.

Helsinki, 30. julija. AS. Finski listi zelo živahno pišejo o dogodkih v Italiji in pravijo, da je vse prebivalstvo s silnim navdušenjem sprejelo proglase Vladarja in maršala Bagoglia. Listi pripominjajo, da ni bilo ne revolucije, ne državnega udara. Finski tisk podčrtava, da je šlo za ustavno krizo, ki je bila razrešena na ustaven način.

Svarilo italijanskemu ljudstvu pred lažnivimi govoricami

Rim, 29. julija AS. Agencija Stefani sporoča: Še vedno se razširjajo lažne govorice o senzacionalnih dogodkih, ki nimajo nobene resnične osnove. Take govorice trosijo neodgovorni in protinarodni ljudje, ki bi radi motili red in mir. Državljani naj ne verjamejo takim glasovom in naj jih na noben način ne širijo dalje.

Obramba argentinske nevtralnosti

Buenos Aires, 30. jul. AS: Načelnik policije je vsem listom poslal oklic, v katerem jih opozarja, da je nujno potrebno izogibati se objavljanju novic, naslovov in razlag, ki bi lahko kršile nevtralnostno politiko države ter koristile propagandi katere koli vojskujoče se stranke.

Ameriška letala nad Hongkongom

Hongkong, 30. jul. AS: Ameriška letala iz Kitajske, ki so se prikazala včeraj popoldne nad Hong-Kongom, je topništvo protiletalske obrambe odbilo, kakor javlja poročilo glavnega stana. Letala, ki so tjavendan zmetala kakih dvajset bomb, so povzročila le prav lahko škodo.

Novi zunanji minister dopotoval v Rim

Rim, 30. jul. AS. Baron Rafael Guariglia, katerega je maršal Badoglio nedavno povabil na vodstvo zunanjega ministrstva, je včeraj prispel z letalom v Rim. Guariglia je priletel naravnost iz Carigrada, kjer je zapustil mesto italijanskega veleposlanika pri turški vladi.

Med begunskimi vladami v Londonu

Silna trenja med političnimi in osebnimi nasprotovanji

V Carigradu, 30. julija. — V Londonu je izšel v drugi izdaji letopis »Who's Who ob the Allied Governements«, to je popis begunskih vlad narodov, ki so v borbi na strani Anglije. Popis vsebuje tudi glasilo »Free Movements«, kar se pravi, izjave tistih nezadovoljnežev iz dežel, okupiranih po državah osi ali pa ubežnikov iz Nemčije. Glasilo ne more navesti niti enega italijanskega imena med njimi, pač pa je mnogo nemških, avstrijskih in so tisti, ki so ubežali že ob »Anschlussu«. Ubežnikov je veliko tudi v Ameriki, a tam ni nobene tuje vlade in ne delujejo begunski odbori, ki bi imeli kakršnokoli važno vlogo v politiki. V Združenih državah so mogoče edini, ki bi imeli kak pomen in to bi bili bivši nadvojvode, avstrijski prestolonaslednik Oton Habsburški in najbolj bojkotirani, bivši romunski kralj Karel, ki je zmeraj v Mehiki in se ni mogel izseliti v Severno Ameriko, ker mu je Washington odbil potno dovoljenje. Zdaj pa zdaj sprejme Washington kakšnega kralja, ki je daleč od prestola ali kakega političnega emigranta, ki zaradi svoje preteklosti zasluži, da ga poslušajo, toda zdi se, da Združene države ne mislijo jemati Londonu prednost varstva desetih tujih vlad.

Najbolj zanimiv članek v življenju begunskih vlad je napisal Stojan Pribičevič v ameriški reviji »Fortune« pred nekaj meseci; sin pokojnega bivšega jugoslovanskega ministra Svetozarja Pribičeviča, pisatelj, zdaj ameriški državljan, je Srb, ki pozna dobro stare evropske politične spletke in je zmožen gledati na vse to kot nepristranski opazovalec, ne da bi se oziral na to, da so osebe, ki o njih govori prav šegavo, bile v krogu »Male antante«, katera je bila tudi v zanimanju njegove ožje domovine. Pribičevič pravi, da naziv »begunske vlade« ne ugaja prizadetim vladam (posebno ne Nizozemski) in si dajejo rajši ime »zavezniške vlade«. Pravi, da povprečni človek v Angliji prav malo ve, koliko koristijo te vlade vojni zaveznikov in vsi mislijo, da živijo na račun Anglije. To pa ni res, ker je tudi mnogo takih, ki odrekajo posojilo Združenih držav in hočejo vse plačati, kar prejemajo.

Toda na tej sliki, pravi Pribičevič, so tudi temni madeži. Nekatere begunske vlade v Londonu sprejemajo člane, katerih politična preteklost je protidemokratska in delajo s tistimi, ki so bili prej agenti osi. Večkrat je najti med njimi protijudovstvo, na drugi strani pa klije borba med brati. V mnogih razgovorih o mejah in vladah, ki bi morale nastopiti kar jutri, Atlantska karta ni preveč spoštovana, ker hoče vsak skrbeti za svoje koristi. Nekatere vlade menijo, da se bodo nekoč vrnile domov in tam gospodarile. Begunske vlade predstavljajo svoje narode in so potrebne za nadaljevanje vojne, toda ob koncu vojne bo njih poslanstvo končano.

Največji reveži so Poljaki, ki so poslali v Francijo (kot Belgija in Luksemburg) zlato rezervo. Francoske kolonije, ki so se odklopile od Vichyja, morajo same skrbeti za svojo civilno upravo in si pomagajo z angleškimi posojili za vojaške izdatke. Narodni odbor de Gaulleja živi v Londonu od predujmov angleškega zaklada in odlaga poravnanje računov na konec vojne. Čehi so rešili del svojega denarja, ki so ga imeli v inozemstvu in drugega si zbirajo v nabirkah. Njihove vojaške čete pa so — kot jugoslovanske in grške — odvisne od Anglije.

Gospodje so med temi Belgijci, Nizozemci in Norvežani, ki nudijo Angliji denarno pomoč. Tem se je posrečilo zbežati z vsem ali skoraj vsem njihovim zlatom. Belgijci prejemajo tudi visoke vsote od Konga in tako krijejo vse svoje vojaške in civilne stroške in vzdržujejo tudi luksemburško begunsko vlado. Nizozemci plačujejo vse v denarju in so si prihranili celo 20 milijonov za pomoč po vojni. Vlada pravi, če bi bila prišla ameriška pomoč pravočasno, bi bila holandska Indija rešena. »Toda — če bi bilo vse že vnaprej plačano, bi kljub temu Nizozemci ob invaziji obdržali manj ko četrtino.« Tega ne pravijo zato, da bi kaj očitali, marveč zato, da bi odvrnili od sebe odgovornost. Tretja vlada, ki plačuje v gotovini, je Norveška, ki prejema denar od trgovskega ladjevja in ima velik vir dohodkov v davkih, ki ga Norvežani plačujejo v inozemstvu, kakor to delajo tudi Nizozemci, in so tako neodvisni od držav, kjer so gostje. Norvežani živijo skromno, kralj Hakon živi v kmečki hiši, ima le enega adjutanta, v okolici Londona in mu tako ni treba pošiljati perila v pranje v buckinghamsko — kraljevo palačo.

Po besedah Pribičeviča so »Free Movements« za Angleže kuga, izvzemši Dancev. V taborišču Avstrijcev je razdor: na tej strani so socialisti, na oni pa — pomislite! — habsburški partizani, ki se rokujejo s komunisti, demokrati in tako dalje... Romunski »Free Movements« v Londonu (dobesedno) predstavljajo komično opero bivših diplomatov kralja Karla, ki hodijo okrog z Atlantsko karto, prilepljeno na prsih, se prepirajo med seboj za vodstvo in se ne pozdravljajo med seboj, če se srečajo v klubih ali restavracijah. V »Free Movements« so tudi Siamci. Pribičevič govori v množini o romunskih gibanjih, ki je v resnici trojno: toda tisto, ki mu je predsedoval gospod Tilea, ni zdaj več na površju, ker se je bivši minister v Londonu odločil, da zapusti politiko in postane lastnik restavracije. Tudi Madžari so tri skupine, med katerimi je najbolj značilen grof Mihael Karoly. Tako si lahko mislimo, koliko so vredne te skupine daleč od svoje domovine in duha svojih vojakov.

Sitnosti, ki jih povzročajo taki gostje angleški vladi, so kaj številne. Pustiti pobudo kralju Zogu, bi pomenilo, na primer, dražiti Grke, a je navzlic temu nastala skupina »svobodnih Albancev«, ki je najprej povabila bivšega vladarja, naj izroči državno blagajno, a doslej še ni dobila odgovora. Sestre kralja Zogu so izginile iz londonskih salonov, Njegovo Veličanstvo pa se je pojavilo pred nekaj tedni pred sodniki, kjer se je moralo zagovarjati spričo obtožbe »Sunday Pictorialа«, češ da se je nasilno polastil prestola in zanikal svoj proletarski rod, da je zbežal z 2 milijonoma šterlingov, ki jih je vzel iz državne blagajne, in da se je v Londonu vmešaval v nove pustolоščine z ženskami in tako povzročil samomor neke gospe v Whitehallu. Zogu se je zagovarjal s tem, da je potomec plemiške družine, zatrjujoč, da je odnesel državno blagajno zato, ker je last albanske vlade. Na razpravi zaradi omenjene gospe pa je vse zanikal, češ da je sploh ni nikoli poznal.

Da se povrnemo k Pribičeviču: on pravi, da so v Londonu med Poljaki »fašisti in protižidovske osebe«, in da se je v grškem taboru razvnela borba med monarhisti in republikanci. Ker se Angleži nočejo vmešavati v te zadeve, ovirajo poročila o vseh notranjih spletkah. Posebno je težko zato, ker so vsi naredili to napako, da so imenovali posebnega poslanika pri vsaki begunski vladi, medtem ko so Američani in Rusi imenovali samo enega poslanika pri vseh begunskih vladah. Trenja med Francozi, Rusi in Poljaki so preveč znana in jih ni treba ponavljati. O bodoči ureditvi Evrope nima nihče jasne zamisli, ki bi se utegnila tudi ujemati z zamislimi drugih, in dozdeva se, da so begunske vlade črtale iz svojih besednjakov besedi »nevtralnost« in osamljenost«.

Toda, kaj je slednjič najvažnejše v teh begunskih vladah? »Njihovo delovanje«, pravi Pribičevič, »bo prenehalo z odmevom zadnjega topovskega strela. Vi niste nikdar nikjer videli obrazov mož, ki bodo zasedali za mizo mirovnih pogajanj.« Tak glas gre po svetu. (La Stampa).

Jasna premoč japonskega orožja na Tihem morju

Tokio, 30. julija. AS. Vojaški strokovnjaki komentirajo vojne dogodke po prvi pomorski bitki pri Salomonskih otokih pa do zdaj in ugotavljajo, da je v južnem delu Pacifika japonsko orožje v očividni premoči nad angleškim in ameriškim. Komentarji poudarjajo, da je bilo po prvi bitki pri Salomonskih otokih na tem področju še 12 bitk na suhem, v zraku in na morju in pravijo, da so največji spopadi od avgusta 1942 do 12. julija 1943 naslednji:

Prva bitka pri Salomonih od 7. do 9. avgusta; druga pomorska bitka pri Salomonih dne 24. avgusta; pomorska bitka v južnem Pacifiku dne 16. oktobra; tretja pomorska bitka pri Salomonih od 12. novembra do 14. novembra; nočna pomorska bitka pri Lungi dne 30. novembra; pomorska bitka pri Nennellu od 29. do 30. januarja; pomorska bitka pri otoku Izabela od 1. do 7. februarja; pomorska bitka pri otoku Florida dne 7. aprila; letalska bitka nad Lungo dne 30. junija; nočna bitka v zalivu Kula od 4. do 5. julija; nočna pomorska bitka pri Korombangari dne 1. julija.

Otok Kreta – ena sama utrdba

Nemški vojni poročevalec Hans Adolf Weber piše v »Marburger Zeitung« o obrambnih pripravah na Kreti. Kreta je že sama po sebi zaradi zemljepisne lege in zemljepisnih razmer vse bolj pripravna za obrambo, kakor pa ugodna za napadalca. Ne glede na to pa so bile zgrajene na Kreti neštete utrdbe. Nekdanje utrdbe, ki so jih na Kreti zgradili Angleži in Grki, so bile pod vodstvom nemške oborožene sile postoterjene. Najboljše nemško orožje, začenši od enostavne pehotne strojnice pa do težkih topov, je bilo razmeščeno in smotreno razpostavljeno po otoku, tako da se noben sovražnik ne more približati obalam ne z morja, ne z zraka.

Ogenj, ki ga zamorejo bruhati iz sebe vse te premnoge cevi topov in strojnic, ki se medsebojno bočno krijejo in varujejo, se more najlaže primerjati velikanskemu ognjenemu zvonu, povezninemu nad otokom. Upoštevati je namreč treba, da prav vse strelno orožje in tudi najtežji topovi ne morejo streljati le v vodoravni smeri ali na morje, ampak kamor koli v krogu okrog sebe in tudi v višino. Topništvo je namreč vse nameščeno tako, da je vrtljivo. Poleg tega pa tudi zamore streljati naravnost v višino.

Poročevalec omenja nato, da bi tudi dolgotrajni ponavljajoči se letalski napadi na otok ne mogli streti odpornosti posadke. Takole pravi: »Otok Kreta je prav tako zelo gorat, kakor je sedaj bogato opremljen z jamami. V zadnjih dveh letih je na Kreti bil izdelan pravi podzemski labirint, sestoječ iz hodnikov, utrdb, podzemskih bivališč in skladišč. Vse te podzemske utrdbe so čudovito izdelane. Skoraj ničesar na prostem ni opaziti, vse te naprave pa so sedem do deset metrov, včasih celo 50 m globoko pod kamnitimi sloji. Z najmodernejšimi orodji so si izvrtali pionirji in minerji na stotine rovov v strme pečine. Vhodi v te podzemske utrdbe so debelo zabetonirani in urejeni za žilavo obrambo, poleg tega pa vzorno maskirani. Vsaka baterija, da, skoraj vsak top je sam zase čudovita utrdba. Ne glede na močna utrdbena gradbena dela, ki so že vsa izpeljana, so na Kreti tudi v velikem številu specialne čete, ki so bile za obrambo otoka posebej izvežbane. Zato je otok Kreta trdnjava, ki je do zadnjega pripravljena na obrambo.

Zlatomašnik dekan Valentin Pipan

Že pred časom smo v kratkem poročilu javili, da bo v juliju obhajal 50-letnico svoje prve sv. maše g. župnik-dekan Valentin Pipan. Naj danes po končanih slovesnostih počastimo njegovo delovanje in slavje s kratkim, skromnim poročilom kot je skromen g. slavljenec sam.

Zlatomašnik je krepka gorenjska grča. Rodil se je 11. februarja 1868 v Škofji Loki. Gimnazijo je študiral v Ljubljani, bogoslovje v našem osrednjem semenišču. Prvo sv. mašo je pel v Ljubljani v frančiškanski cerkvi dne 2. julija 1893. Dobri dve leti je kaplanoval v Sambasso in Merna. Potem je šel za vikarja na Gradiscutta, kjer se pa ni mogel udomačiti, in je odšel že po enem letu na Sregna, kjer je ostal nad 5 let. Tu je napravil župnijski izpit in je bil umeščen l. 1902. za župnika v Sgonico. Po petih letih župnikovanja na Kršni planoti je prišel l. 1907. v Ransiano, kjer pastiruje še danes. V strahotah zadnje svetovne vojne je moral l. 1916. zapustit svojo drago župnišče, in se nekaj let potikati kot begunec po svetu. V spomladi l. 1919 ko je dobil v razbiti vasi zasilno stanovanje in so vaščani postavili barako za službo božjo, se je spet vrnil. Od tedaj, t. j. 24 let, zopet nenehoma deluje v svoji obsežni župniji. Dolgo vrsto let je bil tudi dekan in je to odlično cerkveno mesto upravljal v zadovoljstvo svojih predstavnikov in svojih duhovnikov sobratov. Sedaj je dekanat razdeljen, slavljenec pa nosi še vedno častni naslov dekana, v svoji skromnosti je pa nanj skoroda pozabil.

V nedeljo, 18. julija, je ta lihi pa vneti delavec v vinogradu Gospodovem slovesno pnaznoval svoj zlati mašni jubilej. Vdal se je želji svojih faranov in združil svoje slavje s praznikom duhovnije, ki je to nedeljo obhajala god svojih patronov, sv. Mohorja in Fortunata. Vsa fara se je v spoštljivi povezanosti zgrnila okrog svojega župnika-slavljenca in z njim v tihi sreči praznovala izredni dogodek. Župna cerkev je bila okusno okrašena, pevski zbor se je vneto izvežbal in veliko pripomogel k uspehu cerkvene svečanosti. Prihitelo je 9 duhovnih sobratov, ki so asistirali pri jubilejni daritvi. Slavnostni govor je imel stolni kanonik msgr. Ig. Valentinčič. V toplih, prisrčnih besedah je govoril zlatomašnik zlatomašniku. Prikazal je njegove trude in težave in prosil Vsemogočnega, naj ga božji blagoslov spremlja pri vsem nadaljnem udejstvovanju, ki naj traja še dolgo vrsto let. Tej želji se pridružujemo tudi mi, ko ob tej priliki iskreno čestitamo g. zlatomašniku k njegovi petdesetletnici mašništva: Krepko, možato naprej, kot doslej! Tem voščilom se z vsem srcem pridružujejo tudi župljani, ki so ob jubileju s svojo požrtvovalnostjo izpričali, kako svojega župnika-zlatomašnika vdano spoštujejo in ljubijo.

Za vedno nas je zapustil naš dobri soprog, oče, stari oče, brat, stric, tast in svak, gospod

Čepirlo Anton

železničar v pokoju

Pogreb dragega pokojnika bo v nedeljo, dne 1. avgusta 1943, ob 17. uri z Žal, kapelice svetega Krištofa, na pokopališče k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 30. julija 1943.

ŽALUJOČI OSTALI

Iz gospodarstva

Iz trgovinskega registra. V trgovinskem registru se je pri Sekote, d. z o. z., vpisal nadaljni poslovodja Zalta Adolf, tekstilni tehnik v Ljubljani, Pavšičeva 20.

Nemčija dobavlja papir Romuniji. Romunsko propagandno ministrstvo je sklenilo z Zvezo nemških papirnic pogodbo, po kateri bo zveza dobavila Romuniji 4000 ton navadnega in 500 ton satiniranega tiskarskega papirja. Ministrstvo bo dovolilo carine in taks prost uvoz.

Vršilec poslov civilnega komisarja za črnomeljski okraj

Komisar agentov javne varnosti dr. Pepe Ferdinand je bil pooblaščen, da začasno in do nove odredbe vrši posle civilnega komisarja za črnomeljski okraj.

Oblastni ukrep zoper stavbno podjetje

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podstavi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941 št. 291, spremenjenega v zakon z dne 27. aprila 1943 št. 385, glede na člen 99. zakona o državnem računovodstvu z dne 6. marca 1910. s kasnejšimi spremembami z dne 27. junija 1921, z dne 22. januarja 1922 in z dne 5. decembra 1931- upoštevajoč, da je tvrdka Kamnikar Alojzij iz Ljubljane, ki ji je bila med drugim poverjena gradnja javnih protiletalskih zaklonišč na Valvazorjevem trgu, povzročila neljubo nezgodo, ker je prezgodaj odvzela notranjo oporo betonskemu cevnemu zaklonišču, smatrajoč, da je, kakor je takojšnja preiskava natančneje dokazala, pripisati nezgodo površnosti in malomarnosti tvrdke,

odloča:

Tvrdka Kamnikar Alojzij iz Ljubljane je za dobo enega leta, začenši z dnem 15. julija 1943, izključena od kakršne koli morebitne dodelitve v kateri koli obliki pri delih, spadajočih v njeno tehnično poslovanje, ki bi jih odredil Visoki komisariat ali kateri koli drugi javni urad Ljubljanske pokrajine. Izvzete so pogodbe, ki se že izvajajo. Ta odločba je takoj izvršna in se objavi v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, dne 26. julija 1943.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino

Giuseppe Lombrassa.

SLOVENČEV KOLEDAR

leto 1944

bo izšel tudi letos v mesecu novembru

Koledar bo ostal tudi to leto v svoji znani obliki in obsegu in bo gotovo v vrsti slovenskih koledarjev največji in najpomembnejši.

Zanimiva pestra vsebina bo nudila preglede zunanjih dogodkov, kakor tudi notranje političnega življenja, nadalje številne članke iz leposlovja, razne zanimive in poučne spise tako za deželana kakor meščana in manjše članke, ki bodo v korist in zabavo vsakemu bralcu.

Prepričani smo, da si je „Slovenčev koledar" priboril že tako ime, da ga nam ni treba na dolgo in široko priporočati.

Lansko leto je „Slovenčevega koledarja" zmanjkalo!

Zato prosimo vse naročnike naših listov, da ga takoj naročé!

Naročila bomo sprejemali le do 15. oktobra t. l.

Prejem „Slovenčevega koledarja" moremo zagotoviti le tistim, ki ga bodo naročili do 15. oktobra.

Naročniki „Slovenca", „Slovenskega doma", „Domoljuba", „Bogoljuba" in „Slovenčeve knjižnice" bodo dobili „Slovenčev koledar" po ugodnostni ceni, t. j. 25·— Lir za izvod, za vse druge pa bo koledar po 40·— Lir.

Častite župne urade

najlepše prosimo, da bi tam, kjer ni naših zastopnikov, pobirali naročnike za „Slovenčev koledar". V ta namen Vam bomo poslali posebne tiskovine.

Vljudno prosimo, da bi blagovolili naročilo „Slovenčevega koledarja" cenj. bralcem naših časopisov čim lepše priporočiti!

Vse naše zastopnike

najlepše prosimo, da bi blagovolili takoj začeti nabirati naročnike za „Slovenčev koledar" in da bi nam pravočasno dostavili seznam naročnikov, da bomo mogli tiskati zadostno število koledarjev. „Slovenčev koledar" naj si omisli vsaka slovenska družina. Vsem bo zvest prijatelj in svetovalec!

Ne odlašajte, ampak takoj naročite »Slovenčev koledar«!

Andrej Anton: 29

Kako postanem javen delavec

Sovražnikov torej nikdar ne sovražimo pač pa nasprotujmo in tudi sovražimo duha, iz katerega se poraja zlo na svetu. Sovražimo pred vsem načelno zlobo, duha, ki nasprotuje namenoma božjemu duhu in ki dobro preganja in ga hoče uničiti zaradi tega, ker dobrega ne more trpeti. To zlo sovražimo.

Bodimo pa tudi nepopustljivi in trdno odločni nasproti vsem tistim, ki bi med zlom in dobrim radi igrali »nepristranskega, nevtralnega opazovalca« iz hinavščine ali udobne sebičnosti. Krivda takih »nepristranskih opazovalcev«, ki nočejo pomagati dobrim v njihovem težkem boju je zelo velika in se vedno maščuje nad tistimi, ki jo zagrešijo. (Prim. 2 Paral. 19, 2).

Politik in nasprotniki.

Političen boj postane včasih zelo grd. Nasprotnik seže večkrat po vseh sredstvih, da bi onemogočil svojega zopernika. Priljubljeno sredstvo v brezobzirnem političnem boju so **škandali**, ki se naprtijo nasprotniku. Škandal je zelo nevarno politično orožje, katerega se mora politik ogibati kar le more.

Včasih mu bo skušala nasprotna stranka povzročiti škandal na javnem shodu, na ta način, da pošlje kakega plačanega izzivača, človeka, ki nima ničesar izgubiti, samo, da bi zapletel govornika v besedovanje, prepir, v žalitve. V vsakem takem slučaju stori politik najbolje, da se ne da izzvati. Naj ostane miren in poskrbi, da drugi opravijo z izzivačem.

Lahko pa se tudi primeri, da bo naletel na resnega nasprotnika, ki hoče z njim pričeti političen dvoboj. V takih slučajih mora politik še prav posebno paziti na sebe in ohraniti za vsako ceno notranji mir in ravnovesje. Ne se pustiti zbegati! Tudi javno delo ima svoje tveganosti. S tem je treba računati. Nič naj se nikar ne vznemirja, da ima nasprotnike. To je že v naravi značajnega javnega delovanja. Pošteni in trezni ljudje mu bodo končno prav dali. Mirno naj gre za stavljenim ciljem in naj ne trosi preveč časa s pobijanjem političnih nasprotnikov.

Ako že ne moreš na noben način preprečiti javnega političnega prerekanja, potem ga skušaj vsaj dovesti na področje, na katerem se čutiš močnega in kjer boš lahko potolkel nasprotnika. Če se ti to posreči, potem se lahko pokažeš usmiljenega in velikodušnega, kar je najhujše maščevanje nad nasprotnikom. Zadržati svoje sile in pobitega nasprotnika ne obrcati in pohoditi, ko že na tleh leži je isto, kakor v dvoboju premaganega sovražnika ne posekati. Politik, ki je bil pred javnostjo potolčen, pa mu je bilo velikodušno prizanešeno, je osmešen in postane nemogoč.

Sploh je ena najlepših lastnosti dovršenih političnih borcev, da znajo zadrževati svoje sile in tudi tedaj, ko bi mogli, ne udarijo z vso močjo po nasprotniku. Tak politik si pridobi ugled in spoštovanje. Tudi napravlja najboljši vtis, kadar kak dobro informiran politik, o katerem javnost ve, da bi znal mnogo povedati, izjavi le to in toliko, kolikor je neobhodno potrebno. Je to vedno znamenje dobrega okusa in širokega političnega formata, ki bo našlo priznanje tudi v nasprotnem političnem taboru.

Ne vzemi preveč resno in tragično svojih nasprotnikov. Glej, kako pravi Papini: »Nasprotnikom sem vedno bolj hvaležen. Iz puščic, ki so jih toliko nametali proti meni, sem si naredil veliko peres; s kamni, s katerimi so me kamenjali, sem si ogradil svoj vrt; iz gnilih jabolk sem si posadil mlado jablano, ki mi rodi vsako leto znova; iz strupa, ki štrca na me iz njihovih knjig, sem si pripravil zdravilo in krepčilo.« V knjigi: »La nostra personale« str. 167).

Prav je, če razmislimo o mnenju, ki ga imajo nasprotniki o našem delu. Ni pa treba, da bi si ga gnali tako k srcu, da bi zaradi tega obupali in obesili vso javno delavnost na kol. Vedeti moramo, da javen delavec na stalen mir in počitek ne more računati in tudi ne, da bodo vsi njegovo, še tako dobro mišljeno delo odobravali. Zato je treba vsak dan z mirno odločnostjo znova začeti svoje pošteno delo. Nasprotstvo naših sovražnikov nam bi moglo škoditi le takrat, ko bi jih tudi mi sovražili ali pa pripisovali preveliko važnost njihovim sodbam.

V političnem delu je treba vse odpustiti — a pozabiti ničesar.

Storjene krivice je treba popraviti

More se javnemu delavcu prigoditi, da je zaradi mnogostranskih in nujnih poslov večkrat natakujen, slabe volje, posebno če ne gre vse, kakor bi si želel. V takem razpoloženju se mu lahko zgodi, da bo z ljudmi kratek, siten, ujedljiv, krivičen.

Vremenska napoved. 31. julija, (sobota): pretežno jasno in vroče.
1. avgusta, (nedelja): isto.

ZADNJA CARICA

79

8. Uradne slovesnosti in skrivne bolečine.

V takem ozračju naj bi se v februarju leta 1913 začela praznovati tretja stoletnica vladarske hiše Romanovov.

Slovesnosti so se začele v Petrogradu s slovesno službo božjo v svetišču Kazanske Matere božje, nato s sprejemom vsega dvora in vseh visokih dostojanstvenikov, kakor tudi članov carskega sveta in Dume v Zimski palači. Več kot tri ure so korakali mimo carja ljudje v slavnostnih oblekah. Vsak povabljenec se je globoko priklonil pred carjem, ki je vsakemu posebej stisnil roko, nato je poljubil roko obema caricama in mimogrede pozdravil malega carjeviča. Ubogi otrok ni mogel stati. Bil je še ves izmučen zaradi nesreče, ki ga je zadela prejšnjo jesen in je imel eno nogo odrevenelo. Sedel je v naslanjaču, bled, kakor da bi bil iz voska. Vsa zunanjost ubogega malega bolnika je bila v živem nasprotstvu z željami sreče in uspeha, ki so jih vsi ti ljudje izražali njegovim staršem. Vsi so nehote iskali z očmi tistega, ki naj bi nadomestil tega preveč slabotnega predstavnika carske rodovine. Ta verjetni namestnik je bil carjev brat veliki knez Mihael. Toda ta je bil odsoten. Živel je v inozemstvu, ker se je poročil proti volji svojega brata. Navzoči so imeli občutek, kot da ta slovesnost ni proslava polna upanja, pač pa slovo, kot mimohod udeležencev pogreba... Je morda carico res mučila ta slutnja? Bila je videti bolj žrtev, kot pa vladarica, ki se ji njeni podaniki prihajajo poklanjat. Bila je kakor vedno, čudovito lepa, v slavnostni dvorni obleki. A zdelo se je, da omaguje pod krasnim diademom. Na njenem obrazu je bilo videti, kako trpi, ker mora mirno stati poleg carja in carice matere. Le s težavo se je držala pokonci kljub temu, da je imela za seboj naslanjalo, ki je bilo pripravljeno tako, da ga mimoidoči niso mogli opaziti. Njen utrujeni pogled se je ustavljal od časa do časa na dečku, ki je sedel v naslanjaču poleg nje, na dečku, na katerega bi bila rada ponosna, ki pa je v resnici vzbujal pomilovanje...

Pri drugih sprejemih, pri veliki pojedini v zimski palači, pri slavnostnii predstavi v operi, na veličastnem plesu, ki ga je priredilo plemstvo, je vladalo isto moreče ozračje. Vendar pa je carico razveselilo navdušeno pozdravljanje množic, ki je bilo tako drago njenemu srcu. Ljudstvo, dobro ljudstvo, ki ga je tako ljubila se je predajalo iskrenemu navdušenju. Ko je gledala množice, ki so se pijane veselja in navdušenja gnetle okrog carske kočije, se je še bolj prepričala, da ima prav, če ne zaupa tistim, ki so si upali govoriti v imenu naroda, ne da bi poznali ljudstvo in njegovo navezanost na vladarja. Ta vtis je postal še bolj močan med potovanjem, ko sta se vladarja podala v kraj, odkoder je izšla carska rodbina. Za zaključek jubilejnih proslav sta vladarj romala v Kostromo, k samostanu Ipatjev, kjer je pred tristo leti mladi Mihael Romanov dobil sporočilo, da je izvoljen, da zasede ruski prestol. Nato sta obiskala druga mesta, skozi katera je potoval Mihael Romanov, ko je šel v Moskvo, kjer naj bi bil kronan. Po končanem potovanju so se proslave zaključile v Moskvi, sredi največjega ljudskega navdušenja. Kljub veliki utrujenosti, je carica bila presrečna. Vsa njene najljubše misli so bile potrjene. Zahtevala je in dosegla, da je Rasputin bil v vseh mestih, kamor naj bi prišel car. Prepričana je bila, da je zaradi navzočnosti vsepovsod car bil varen. Ne samo, da ni bilo nobenega atentata, pač pa niti nikakega neprijetnega dogodka, najmanjše sence na sliki navdušenega ljudstva, ki pozdravlja ljubljenega vladarja. Kdo si je upal govoriti med tem ljudstvom o prevratnih mislih in načelih? si je mislila carica. Sovražniki vladavine niso bili med ljudstvom, ampak v višjih slojih. Preprostemu ljudstvu je bilo dovolj, da je videlo svojega vladarja, da je bilo v popolni skupnosti z njim. V tem, kakor v mnogih drugih stvareh, se carica ni popolnoma varala. A poznala je premalo duševnost množice in ni vedela, kako lahko se more v ljudskih masah vzbuditi navdušenje, a prav tako tudi divjost.

Jubilejne proslave ob tristoletnici carske družine Romanovov so označevale trenutek splošnega pomirjenja. Val lojalnosti, ki so ga vzbudile, je mogel opravičevati varljivo predstavo o dejanskem stanju dežele. Nekaka zgodovinska podobnost je stopala v ospredje. Z izvolitvijo Mihaela Romanova pred tristo leti, se je končala doba nemirov, ki bi bili skoraj upropastili Rusijo. Zdaj, ob tristoletnici je dežla zopet bila na tem, da se reši dolgoletnih nemirov. ki bi bili skoraj upropastili Rusijo. Zdaj, ob tristoletnici je dežela zopet bila na tem, da se reši dolgoletnih nemirov. Kdo bi mogel reči, če ne bodo te proslave imele isti uspeh, kot obred. ki se je pred tristo leti izvršil v samostanu Ipatjev? Nihče tedaj ni niti slutil, da se bo to ime Ipatjev zopet pojavilo v zgodovini rodbine Romanov v najžalostnejšem trenutku, pet let pozneje Kajti potomec in naslednik Mihaela Romanova je bil umorjen z vso svojo družino prav v hiši Ipatjeva...

K sreči zdaj še nihče ni slutil strašne žaloigre in carica je živela v svojih varljivih sanjah. Bila je bolj kot kdaj koli prepričana, da je božja Previdnost poslala Rasputina kot zaščitnika njene družine in dežele ter da bo ta dosegel popolno ozdravljenje njenega otroka, na katerem so bile osredotočene vse njene sanje o bodočnosti. Tudi vse drugo se bo uredilo. Morala je samo vztrajati.

Opazoval sem mojstre, ki preganjajo strah pred vodo

Ljubljana, 30. julija.

Strah pred vodo je ukoreninjen zlasti v onih krajih, kjer se leto za letom dogaja, da zgine ta ali oni v hladnih valovih voda, kjer ga potegne povodni mož na zeleno dno in mu ugasne luč življenja. Marsikatero zgodbo o tem vedo povedati naši dobri dedje in babice. Hote, pa tudi nehote veepljajo v mlade duše otrok, ki poslušajo zgodbe in pravljice o nesrečah, strah pred vodo. Tako živi povodni mož v domišljiji otrok kot zeleno, z vodnim mahom obraslo bajeslovno bitje, ki straši ob rekah in jezerih. Včasih seže na vsem lepem po nedolžnem človeku, ki je prišel k vodi, da bi se okopal, prav posebno pa razsaja ob hudih povodnih.

Žrtve povodnega moža so mnogo obilnejše kot pa si to navadno predstavljamo. Če bi zaznamovali vsako mesto, kjer je kdo utonil s križem, tedaj bi šele dobili pravšno sliko o množici otrok in odraslih, ki so našli v vodah svojo prezgodnjo smrt.

Imajo pa v Ljubljani ustanovo, kjer delujejo mojstri, ki so napovedali gospodarjenju povodnega moža neustrašen boj. Sredi mesta imajo velikansko, zidano posodo, napolnjeno z vodo. V strokovnem svetu ji pravijo plavalni bazen. Tjakaj vodijo starši svoje otroke k mojstrom, ki jim izganjajo strah pred vodo. Ko jih naučijo onih čarovnih gibov, ki držijo človeka na površini vode, tedaj jim razblinijo tudi utvare o povodnem bitju, ki preži na tiste, ki takih gibov ne znajo. Mojstri, ki obvladajo to veščino, se ločijo od drugih kopalcev po tem, da imajo nenavadno zagorelo polt. Z drobižem, ki mu ga zaupajo mamice in očetje, ravnajo nenavadno obzirno.

Anpak tudi tu ne gre brez formalnosti. Najprej morajo starši podpisati prijavnico, na kateri je poleg nekaterih običajnih vrstic o imenu, rojstvu in starosti, tudi nekaj lepih besed o redu, disciplini (in tudi o morebitni izključitvi), spodaj pa rubrika, ki jo izpolni zdravnik. Ne gre torej za čarovnije ali kaj podobnega, temveč za docela sodobni postopek.

Pravijo, da je najprimernejši čas za preganjanje strahu pred vodo julij ali avgust. To je seveda tudi staršem dobro znano, vrh tega pa še objasnjeno na službenih deskah ustanove, ki ji pravijo »Ljubljanska plavalna šola.« Če je sončno vreme, se zberejo nadebudni kandidati ob robu plavalnega bazena, kjer čakajo na ukaze svojih mojstrov. Le ti jih razdelijo v manjše trope in začnejo v dopoldanskih urah s svojim postopkom. V ta namen se morajo otroci sleči, na sebi pa nosijo samo tisto bore malo obleke, ki je v navadi pri plavalcih. Lekcija seveda ni opravljena v eni uri, pač pa morajo otroci k svojim mojstrom iz dneva v dan, in to traja navadno 14 dni ali pa tudi več. Obred preganjanja strahu začnejo navadno s škropljenjem z vodo. Pri tem se kajpada docela zmočijo. To je priložnost, ko se tudi najbolj plahi med njimi prepričajo, da v tej vodi ni zelene pošasti, ki bi ji bilo na tem, da bi jih potegnila v vrtinec ali na zeleno dno.

V ostalem je obred preganjanja strahu pred vodo zelo dolgovezen. Otroci, ki se mu podvržejo, nekaj časa kričijo in se kremžijo, potem pa se kaj kmalu spet od srca smejijo. Kdaj pa kdaj jih razvrstijo zagoreli mojstri v dolge redi ob bazenu Ilirije. Tam se držijo z rokami kakor brodolomci, z nogami pa morajo bičati vodo tako dolgo, da se začne peniti. Vendar ne gre samo za to, da se voda peni. Mojstri hodijo od fantka do fantka in ga s primerno resnostjo opozarjajo na pravilno izvajanje gibov. Podobno nadaljujejo tudi na suhem, zdaj z nogami, zdaj z rokami. Takšnim gibom pravijo strokovnjaki plavalna gimnastika.

Ko se na soncu osušijo in ogrejejo, jih povedejo spet v vodo. Vtis je, da jo okušajo, piti pa je po pravilih šolskega reda ne smejo. Stvar seveda ni kar tako. Tudi z glavo morajo pod vodo, pred čemer imajo nekateri prav posebne predsodke. Toda disciplina velja, v vsem se je treba pokoriti! Pod vodo morajo malčki še oči odpirati, budni mojstri pa se pri vsakem prepričajo, če so to v resnici storili. Sicer so ceremonije neveljavne. Če sem prav videl, so morali z glavo pod vodo tudi dihati (najbrž samo izdihavati), zakaj vse gre po naravnih zakonih, kakor zatrjujejo, in nobene prave čarovnije ni pri tem in takšnem postopku. Oni, ki so se kljub predpisom napili vode, veljajo za slabe paciente.

Kadar ležijo otroci ob robu bazena in brcajo z nogami, tedaj slišite mojstra, da enakomerno izgovarja neke zagonetne besede, kakor da bi otroke zagovarjal. Toda tudi v tem ni kaj posebnega; če namreč stopiš bliže in prisluhneš, tedaj se prepričaš, da šteje mojster povsem prozaično ena, dve, tri... in spet od začetka ena, dve tri... Tu pa tam dvigne glavo ter pokrega tega ali onega, da ne dela prav. Po nekaterih dneh takega uvajanja v vodne skrivnosti postanejo otroci tako urni, da enostavno ležejo na vodo in se z gibi, ki so se jih naučili na suhem in v vodi, poganjajo naprej. Nekateri si upajo tudi skočiti kar na glavo v mokro gmoto, o kateri so bili slišali, da gospoduje v njej nevarni povodni mož. Nič več jih ne moti mokrota, navadili so se tudi pod vodo gledati in izdihavati. Ta ali oni, ki je prve dni zmajeval z glavo, ko je gledal, da se morajo fantiči in dekliči škropiti in »okušati« vodo, občuduje zdaj svoje ljubljenčke, ki plavajo kakor ribe v vodi. Niso redki taki, ki so še pred 14 dnevi verovali v povodnega moža, zdaj pa bi mu mirno pokazali figo, če bi se prikazal tam iz zelene globine pod skakalnim stolpom.

Starši, pazite na otroke pri kopanju!

Zdaj, ko vabijo vroči dnevi mladino h kopanju, slišimo pogosto o nesrečah, ki so s tem v zvezi. Ljubljanica je že terjala nekaj smrtnih žrtev kopanja, temu in onemu pa je za las manjkalo, da je ostal pri življenju. V posebno hudi nevarnosti so najmlajši otroci, ki jih puščajo k vodi brez nadzorstva. Izgovor, da je voda nizka, ne drži, zakaj neredko se zgodi, da otroku spodrsne in se pri tem tako prestraši, da si ne more več pomagati.

Zvedeli smo, da se je zgodil podoben primer tudi včeraj popoldne na Špici. Triletna deklica se je spustila po stopnicah k vodi. Nekaj časa se je igrala, potem pa ji je spodrsnilo in voda jo je začela odnašati. K sreči je opazil nesrečo policijski stražnik g. Anton Hosta, ki je pravočasno opazil otroka in ga potegnil iz vode. Ko smo z njim govorili, smo se spomnili na lansko leto, ko smo pisali o istem gospodu, ki je rešil lansko poletje na Špici dva utopljenca. O tem smo pisali v »Slovencu« 22. avgusta preteklega leta.

Ker smo ravno sredi kopalne sezone, opozarjamo starše, naj ne puščajo otrok brez nadzorstva na kopanje. Vselej je potrebno, da gre z njimi tudi odrasli nadziratelj, ki je vešč plavanja. Tam, kjer odrasli nimajo časa, da bi šli z otroki k vodi, jih morajo zaupati sorodniku ali prijatelju, ki bo bdel nad njimi, da ne bo nesreče. S tem v zvezi pa opozarjamo kopalce tudi na razvado, ki se iz leta v leto ponavlja ob obrežjih voda. Često slišimo iz vode klic na pomoč. Ta ali oni že skoči, da bi pomagal, toda v naslednjem hipu se prepriča, da gre za neslano šalo. V takih primerih bi morali onega, ki je po nepotrebnem, odnosno za šalo klical na pomoč, primerno kaznovati, zakaj prav takšna razvada lahko v resnem primeru, ko bi bila pomoč resnično potrebna, veliko škoduje.

Potrebno bi bilo, da bi starši svoje otroke primerno poučili, preden jim dovolijo kopanje. To velja najprej za nadzorstvo nad onimi, ki še niso povsem vešči plavanja, pa tudi glede primernega vedenja. Prav je, da se mladina na kopališčih razvedri in sprosti, vse pa mora biti v okviru lepega in obzirnega vedenja!

Beseda o duhovni pripravljenosti

V življenju se zahteva od vsakega napor vseh sil. Tudi v duhovnem življenju velja danes beseda o skrajni duhovni pripravljenosti, o posebni čuječnosti in zbranosti: »Čujte in molite, da ne padete v skušnjavo.«

V teh časih velikih zunanjih in duhovnih prevratov, ko se laž in zmota širita po svetu z vsemi sredstvi in s pravo poklensko premetenostjo, je bolj kot kdaj potrebno, da smo Kristusovi verniki v popolni jasnosti glede vseh velikih vprašanj življenja. Nadvse potrebno je, da znamo gledati na vse dogodke in probleme v luči Kristusove vere. S čistim in jasnim, pa odločnim pogledom mora kristjan zreti na svojo življenjsko pot, da spozna svoje velike naloge in dolžnosti in tako more izpolniti poslanstvo, ki mu ga je Bog zaupal v tem času in v tem svetu.

Kristusov vernik razume besedo apostolov, zapisano kakor za naše dni: »Bratje, trezni bodite in čujte, zakaj vaš sovražnik hudič hodi okrog kakor rjoveč lev in išče, koga bi požrl. Ustavljajte se mu trdni v veri!«

»Trdni v veri« — to je tisto, kar je danes pred vsem in nad vsem potrebno vsakemu, ki hoče ostati Kristusu zvest. Trdne vere je treba duhovnikom, da ne krenejo s prave poti svojega duhovniškega poslanstva; treba je je laikom, da vzdržijo v duhovnem boju ob strani Kristusa in Cerkve. Stanovitnost do konca z božjo besedo ni nikomur posebej zajamčena. Vsakemu velja apostolov opomin: »Kdor misli, da stoji, naj gleda, da ne pade.«

Vedno čuječi, trezni, v duhu zbrani, vedno duhovno pripravljeni — tako velja o kristjanih naših dni.

Ta zahteva sodobnega krščanskega življenja je rodila misel o mesečni duhovni obnovi, ki je zajela mnoge dobromisleče, zajela mladino in odrasle, zajela zadnji čas tudi moški svet. Mnogim se odpira spoznanje: Izredni časi zahtevajo izrednih naporov in žrtev tudi v verskem življenju. Kar je zadostovalo nekdaj, ko je bilo duhovno ozračje mirno in pokojno, to ne zadostuje danes, ko divja preko nas in med nami razbesneli vihar brezboštva.

Naj bi misel o mesečni duhovni obnovi zajela vse, ki jim je mar vere in krščanske kulture v našem življenju.

† Dr. Miha Dorbolo

V S. Pietro al Natisone so v nedeljo, 25. jul. popoldne slovesno zakopali zemske ostanke g. profesorja dr. Mihaela Dorbolòja, ki je pretekli teden umrl v videmskem nadškof. semenišču. V četrtek, dne 22. zvečer so ga našli pri odprti knjigi mrtvega v njegovi delovni sobi; zadela ga je bila kap.

Pokojni gospod se je rodil l. 1888. v vasi Biarzo v šempetrski župniji. Latinščine se je učil pri bratu duhovniku Evgenu, maturiral v Benetkah in se nato vpisal na univerzo v Padovi; kmalu potem je moral k vojakom in se je kot častnik udeležil svetovne vojne. L. 1919. je postal doktor leposlovja in se je odločil za duhovski stan. Posvečen na veliko soboto 1921, je pel novo sv. mašo v novi šempetrski cerkvi, kjer je potem kaplanoval dve leti. Od jeseni 1923 je bil profesor v videmskem semenišču; učil je italijansko literaturo in slovenščino. Priden in razgiban si je pridobil široko znanje. Obenem je bil mož globoke, iskrene pobožnosti. Radi svojega vedrega in preprostega značaja je bil priljubljen in spoštovan v profesorskem zboru in pri dijakih. Bil je močan steber videmskega semenišča.

Zadnje desetletje je bil med počitnicami vodja in spovednik znamenitega božjepotnega višarskega svetišča. Kot tak ni bil znan samo romarjem, temveč si je pridobil širok krog prijateljev po sosednih deželah.

Bil je mož krepke postave in trdnega zdravja. Nihče ni slutil, da se mu bliža smrt. Še prejšnji teden je bil pri bratu duhovniku, je obiskal prijatelje in pogledal celo v Camporosso, če je vse v redu za bližajočo se višarsko sezono, ki bo letos od 4. avgusta do 12. septembra. Marijino svetišče mu je bilo vedno pri srcu in mu je posvečal vso svojo toplo skrb. Glas o njegovi prerani smrti je zato bridko pretresel mesto in deželo.

V soboto predpoldne se je vršil veličasten pogreb v Udine. Udeležilo se ga je več sto duhovnikov in bogoslovcev. Vodil ga je semeniški rektor msgr. Vetarini. Pri zadušni maši je asistiral prevzvišeni nadškof Nogara, ki je podelil absolucijo. Med številno množico pogrebcev je bila tudi vojaška četa, ki mu je izkazala zadnjo čast kot nekdanjemu častniku.

Po pogrebnih svečanostih v Udine so mrtvo truplo prepeljali v S. Pietro v rodno duhovnijo, da bo počivalo v domači zemlji.

Naj bo delavnemu in možatemu pokojniku nebeški Oče obilen plačnik za vsa njegova dobra dela! Naj se spočije v Bogu!

† Jože Škufca

Dne 15 junija so oddaljene vasi občine Krka zopet občutile vso težo komunistične »svobode«. Več glav goveje živine, mnogo žita, prihranjenega prekajenega mesa, masti, denar, obleka, vse to je izginilo v njihovih nenasitnih želodcih. Najhuje je bila prizadeta dobra Strojinova družina iz Vrhov. Ugrabili so 43-letnega gospodarja Jožeta Škufca, ga zvezali in z zasmehovanjem odgnali v bližnji gozd, kjer so ga do golega slekli, in naposled umorili. To še ni bilo dovoli. Doma so med tem časom hišo in družino popolnoma izropali. V nedeljo, pet dni po ugrabitvi, so pokojnega Jožeta vaščani našli v gozdu, ga prepeljali na njegov dom, 22. junija pa ga pokopali na farnem pokopališču k cerkvi sv. Kozma in Damijana.

Jožef je bil v mladosti več let v Ameriki, pa vendar se je vrnil tak, kakršen je odšel, tujina ga ni zapeljala na krivo pot. Po očetu je prevzel posestvo in si izbral sebe vredno družico. S prisluženim denarjem in pridnostjo svoje družice si je kmalu uredil prijeten dom in vzorno gospodinjstvo in si nabavil potrebne stroje. Povsod in ob vsaki priliki je rad pomagal vsakemu, ki se je k njemu zatekel po pomoč. S svojo ženo in 4 otročički v starosti od 9 do 1 leta je živel srečno v ljubezni, delu in molitvi, za vzgled na verskem, gospodarskem in političnem polju ter je bil prav zato v napotje komunistom, ki so ga že lani aprila meseca obsodili na smrt.

Jožef je bil že v mladosti in pozneje kot oče zgled vsem, ki iščejo lepih zgledov, ker je veroval, ljubil poštenost in žrtvoval za vse to svoje življenje. Zemeljsko življenje so mu rablji iztrgali, tolaži nas pa vera, da sedaj z mučeniki prosi za naše ljudstvo.

Dragi Jože, prosi tudi za tiste svoje rojake, ki so te bičali in še po tvoji smrti krivo pričali zoper tebe, prosi sv. Duha, naj jih razsvetli, da bodo vsi spoznali, da po tej poti pridejo vsi v začasno in večno pogubo. Počivaj v miru, mučenec Jožef, hudo prizadeto družino pa naj tolaži Bog.

Gospodarstvo

Nakazovanje surovin in sprememba cen

Od Pokrajinske zveze delodajalcev smo prejeli sledeči dopis:

Podpisana zveza je prejela od Visokega komisariata — Odd. VIII. natančne smernice glede postopka za nakazilo surovin in spremembe cen, ki jih v naslednjem navajamo:

»Da ne bo nepotrebnega pisarjenja in s tem izgube časa odločam, da se morajo vlagati vse prošnje za nakazila blaga, katerega razdelitev ureja ministrstvo za korporacije, na to ministrstvo le preko pristojnih strokovnih združenj, ki morajo ocenjevati te prošnje in pošiljati organom ministrstva le one, o katerih smatrajo, da jih je rešiti ugodno. Ministrstvo je izdalo pristojnim uradom točna navodila naj brez nadaljnjega zavračajo prošnje, ki ne bodo vložene po predpisani poti in naj zastopniki posameznih tvrdk ne intervenirajo neposredno pri organih ministrstva, preden je bila končana določena uradna pot.

Tudi prošnje glede cen industrijskih in obrtnih proizvodov morajo biti predložene Visokemu komisariatu — Uradu za določevanje cen, po istem postopku. Vabimo naslovno združenje, da o gornjem obvesti svoje članstvo in da ga še posebej opozori, da mora upoštevati navedena navodila.«

Zamenjava poslovnih knjižic

Opozarjamo, da se morajo v smislu Naredbe Visokega komisariata o poenotenju poslovnih knjižic št. 47 od 4. aprila t. l. delovne knjižice za delavce in legitimacije za nameščence zamenjati najkasneje do 5. novembra t. l. z novimi.

Stare knjižice se zamenjajo pri občini, v kateri posluje industrijsko podjetje.

Poslovne knjižice, ki sta jih izdali bivše Združenje grafičnih podjetij in Združenje poobla<ščenih graditeljev, zamenjava naše Združenje, ki je prevzelo s priključitvijo njihov delokrog.

Preskrba s kolofonijo in terpentinom. Združenje industrijcev in obrtnikov sporoča: Vabimo zainteresirana podjetja, da nam sporoče svojo mesečno potrebo po kolofoniji in terpentinu, koliko teh surovin so uporabila v letih 1938-1940 in za koliko časa je krita potreba po teh surovinah.

Razpošiljanje cementa. Trboveljska premogokopna družba sporoča, da je bila cementarni Trbovlje dodelitev papirnatih vreč za prihodnji mesec ukinjena. Ker ima tovarna na zalogi samo še neznatno število vreč, bo prisiljena vršiti dobave cementa samo še prosto naloženo (rinfusa), če bi ne imela več možnosti preskrbeti si to embalažo.

Kupujte lepo knjigo

»Žetev«

delo znanega francoskega pisatelja Jeana Giono-ja

znanilca obnove družine in francoske kmečke vasi!

Knjigo dobite po vseh knjigarnah in trafikah! — Kupujte knjige „Slovenčeve knjižnice"!

Z marsičem, kar mora vedeti sleherni izobraženec — Vas bo SEZNANIL „SVET"

KULTURNI OBZORNIK

Povest o revolucionarni kitajski ljubezni

Pearl S. Buck: Vzhod in zapad.

Pisateljico *Pearl Buck* poznamo pri nas dobro po dveh romanih, ki sta vzbudila svoje dni veliko zanimanje ter sta spadala med najboljše naše prevode: namreč romana »Mati« in »Dobra zemlja«. V teh dveh delih se je pisateljica predstavila kot dobra poznavalka kitajskega sveta, kjer je resnično živela dolgo vrsto let, pa tudi kot izredno močna pisateljica epičnih dejanj in kretenj, predvsem pa globoka poznavalka ženske duše, ki ji je v Materi postavila velik in gotovo nesmrtni spomenik. V pričujoči knjigi, ki jo je izdala v prevodu Olge Grahorjeve založba *»Dobra knjiga«* (str. 256), se seznanjamo z delom te pisateljice, ki nosi sicer ime roman, pa je v resnici le dvodelna *novela*. V njej je na zakonski ljubezni dveh Kitajcev prikazana razlika med starim in modernim svetom, med Vzhodom in Zapadom, med kitajsko prakulturo in ameriško demokracijo in žensko enakostjo. Vsa povest je pisana kot pripovedovanje kitajske žene Kwei-lan drugi kitajski ženi ter obravnava prvi del njeno ljubezen, drugi pa ljubezen njenega brata. Vzgojena je bila po trdih prastarih kitajskih običajih, ki jih predstavlja v družini njena mati, markantna oseba, narisana s krepkimi črtami ter veliko človeško boljo ob propadanju verskih in kulturnih običajev svojega naroda. Ta mati, katere mož je slabič ter ima po starih običajih poleg nje še tri druge žene priležnice v isti hiši (pravi vzhodnjaški harem), jo vzgaja za ženo, ki bo Kitajcu mogla nuditi največ ljubezni po običajih svojega plemena: že od rojstva je zaročena z mladeničem, ki ga ne pozna, toda tako so odločili starši; vzgaja se ločeno od brata ter pripravlja za življenje z možem, kateremu bo morala biti suženjsko poslušna ter brez svoje volje in kakršnega koli ugovora. Njena dolžnost bo samo — sladiti možu življenje z ljubeznijo in mu roditi sinove. Zato, da bi bila lepša, nosi stisnjene noge, ki že naravnost odmirajo. Mladenič pa, ki ji je določen že od mladega, konča univerzo kot zdravnik, se ne more zadovoljiti s tako ženo, ki bi ne bila družica, temveč sužnja s pohabljenimi nogami. Vendar se ukloni staremu zakonu in jo vzame za ženo, dasi se svojih zakonskih pravic ne posluži, ker nima nobenega duhovnega odnosa do nje kot človeškega bitja. Vse to mora med njiju šele priti. In ta postopna rast iz vzhodnega pojmovanja žene v ženo po zapadnih običajih ter psihološki razvoj v ženi sami, je vsebina prvega dela te povesti, ko se končno kljub materinemu varstvu starega ognjišča ob pravem ljubezenskem čustvu med obema razvije tudi pravi enoženski zapadni zakon, ki obeta biti izredno srečen. Stari predsodki so premagani.

Če je bilo te predsodke težko premagati ženi, ki v kitajskem družabnem življenju ne pomeni mnogo, koliko teže je bilo premagati zapreke šele njenemu bratu prvorojencu v družini, ki si je stavil še revolucionarnejši cilj: oženil se je proti volji staršev — s tujko, z Američanko! Kakšno revolucionarno dejanje za pravovernega in patriarhalnega Kitajca, še bolj pa pobožne poganske Kitajke! Tu šele se pokaže razlika Vzhoda in Zapada, kajti prvorojenec pripada vsemu rodu prednikov, ne sam sebi in svoji volji. Moderna športinja iz Amerike, ki ima voljo zaradi moža se vživeti tudi v kitajski duhovni svet, trpi leto dni v družini svojega moža, ki se bori s svojo materjo za priznanje že sklenjenega zakona po zapadnih običajih. Koliko je trpljenja na eni in na drugi strani! Trpljenje matere, ki gleda v svojih otrocih propad svoje življenjske vere, in trpljenje sina, ki se noče odpovedati osebni sreči ob tujki, s katero ga veže ljubezen. Ko pride še moški otrok, gre borba zanj: ali pripada očetni hiši ali njegovi družini. Konflikti so tako veliki, da mati ob strašni bolesti umre, sin pa se po njeni smrti mora odpovedati dednemu rodu in premoženju. Če hoče svojo družinsko srečo, mora pustiti vse in zaživeti kot nov človek s svojim poklicem, ki bi sicer lahko živel kot kitajski mandarin. Toda s tolikimi notranjimi žrtvami pridobljena družinska sreča mora obroditi dober sad.

To je vsebina te izredno nežne in čustvene povesti iz kitajskega sveta, ki je ves personificiran v strahotnem monumentalnem liku stare matere ter v revolucionarnih načelih mladega rodu. Tu si stojita nasproti Vzhod in Zapad, pa tudi očetje in sinovi, tradicija in naprednost ter domačinstvo in tujstvo. Stari svet se podira, nov se poraja v bolečinah. Isto idejo je imela tudi prejšnja knjiga v »Dobri knjigi« »Prišlo je deževje...«: boj proti predsodkom, proti tradiciji, proti duhovni dediščini preteklosti.... Tako te knjige prilivajo olja v današnji boj za novo obliko sveta, dočim take kot »In šumeli so gozdovi« v isti zbirki poudarjajo drugo plat: vrednost tradicije in povezanosti s krajem in duhovno dediščino rodov v novo skladno enotnost in evolucijo... To sta dva sodobna pravca, ki imata oba svojo veliko vrednost v oblikovanju sodobnosti. V tej povesti je žena Kwei-lan doživela evolucijo, njen brat revolucijo: pri obeh pa je zmagal vdor Zapada v Vzhod. Povest je izredno lepo čtivo, globok psihološki prikaz razkroja in razvoja kitajske duševnosti ter lepo dejanje pisateljske umetnosti že znane pisateljice, toda mnogo skromnejše kakor se je pokazala v Materi ali Dobri zemlji, v razmerju romana do novele. td.

*

Nekaj novih hrvatskih knjig. Bibliografski zavod je izdal poleg prevoda Cervantesovega Dona Kihota tudi posebni biografski roman o njem, ki ga je spisal *Jean Babelon: Miguel Cervantes.* V isti založbi je izšel tudi prevod znane knjige *W. Hirschberga: Etnologija*, ki jo je prevedel dr. Marijan Tkalčić. Predgovor je napisal dr. M. Tkalčić, v katerem je na zgoščen in nepristranski način pokazal metodične razvojne poti v etnografiji ter razlago smisla kulture sploh. — Izšla je prva hrvatska knjiga o filmu pod naslovom: *Hrvatski slikopis*, ki jo je spisal prof. Mirko Cerovac, kjer je opisan zgodovinski razvoj filma od egipčanskih slikopisov na grobovih do slikopisa v Neodvisni Državi Hrvatski. — Hrvatska Matica je izdala nov izbor pesmi *Silvija Kranjčevića* z uvodom Livadića *Br. Izabrane Pjesme* so izšle v luksuzni opravi (220 kun). Isto tako je Matica izdala *I. del Zemljepisa Hrvatske* (800 strani!), kjer najboljši hrvatski geografi pod uredništvom prof. Z. Dugačkega obravnavajo vse zemljepisne probleme Hrvatske z mnogimi prilogami. Knjiga je izšla v številu jubilejnih Matičnih izdaj, ter bo ob koncu ena najlepših hrvatskih knjig.

Drobne novice

Koledar

Sobota, 31. malega srpana: Ignacij Lojolski, spoznavalec in ustanovitelj reda; Helena Švedska, mučenica.

Nedelja, 1. velikega srpana: Vezi Petra, apostol; Makabejci, mučenci.

Lunina sprememba: 1. velikega srpana mlaj ob 5.06. Herschel napoveduje deževno vreme.

Dne 1. velikega srpana bo obročasti sončni mrk, ki pa bo v Srednji Evropi neviden.

Zgodovinski paberki

31. malega srpana:

l. 1556., je umrl **Ignacij Lojolski** (don Iñigo y Loyola, rojen 1491. leta. Posvetil se je vojaškemu poklicu, toda pri obleganju Pampeluse je bil od topovske krogle hudo ranjen (1521. l.), postal je hrom in nesposoben za vojaško službo. Ko je ranjen ležal, je pridno čital Kristusovo življenje in življenje svetnikov. Tedaj je sklenil, da posveti odslej vse svoje moči Bogu. Omnia ad maiorem Dei gloriam (vse za večjo čast božjo) je postalo njegovo geslo. Leta 1528. je prišel v Pariz, kjer je s petérimi enako mislečimi Španci in enim Savojcem sedem let študiral bogoslovje. Po skrbni pripravi so ti možje v montmartreski cerkvi slovesno obljubili (1534) pokorščino, uboštvo, devištvo in misijonsko delovanje v Palestini. Ako bi za to ne bilo mogoče, se hočejo brezpogojno podvreči papežu, da jih porabi v cerkveni službi. Papež Pavel III. je 1540 potrdil pravila te družbe, ki se je imenovala **compañia de Jesús (societas Jesu).** Na čelu družbe Jezusove stoji **izvoljen general,** ki obdrži svojo službo do smrti. Svoj sedež ima v Rimu. Njemu ob strani stoji en admonilov in basistentov, ki jih tudi voli splošna družbina skupščina. Člani reda se dele v laične brate in klerike. Preizkušnja za sprejem traja zelo dolgo. časih šele po 20 letih polože zadnjo obljubo. Zahteva se taka pokorščina, kakor bi bilo telo mrtvo. Prvi general je bil Ignacij Loyola, njegov naslednik Lainer je še uspešno deloval na tridentinskem cerkvenem zboru (1545—1563). Ob Ignacijevi smrti je štel red še 1000 članov. Razmere so hotele, da je jezuitski red pri svojem nastopu moral izvojevati boj s protestantizmom, vendar je obenem skrbel tudi za misijone po vsem svetu, izvrševal socialne reforme, deloval karitativno, zlasti pa vzgajal mladino po šolah in versko preobrazoval ljudstvo v spovednicah in na prižnicah. Uspešno je bilo delo jezuitov tudi na znanstvenem področju. Ignacij je najizrazitejša osebnost velike katoliške obnove v 16. stoletju in do danes eden najpomembnejših verskih vzgojiteljev človeštva (Duhovne vaje!). V njem se je združilo viteško izročilo starega plemiškega rodu, baskiške podjetnosti, volje po osvajanju in svet objemajoče občutje ponosnega Španca s katoliško globino in vnemo po verski obnovi. Šele to je dalo njegovi v nemški mistiki in sholastični ostrini vzgojeni osebnosti ono velikopoteznost in navdahnilo načrt versko-cerkvene obnove. Po njegovi organizacijski sposobnosti in silni volji ga moremo primerjati s Kalvinom, po globini verskega občutja z Luttrom.

Cerkveni vestnik

— **Rekolekcija za gospe in matere bo v** Lichtenthurnu v torek, 3. avgusta, ob 4 popoldne in v sredo, 4. avgusta, ob 8 zjutraj z nagovorom, skupno s sv. mašo in obhajilom. — Pridite!

Novi grobovi

† **V Ljubljani** je umrla gospa **Frančiška Žitnik** roj. Ponikvar, soproga posestnika. Pogreb bo v nedeljo, 1. avgusta ob 3 popoldne od doma žalosti Beljaška ulica 34 v Šiški na pokopališče k Sv. Križu.

Blag ji spomin! Žalujočim naše iskreno sožalje!

Profesorji, ki se trudite, da bi vlili dijakom čim več znanja brez, tega ne boste mogli storiti **‚Sveta'**

— **Duhovniške duhovne vaje.** Prvi tečaj za avgust je že popolnoma zaseden in ni mogoče več sprejeti novih prijav. Nekaj mest je še prostih za drugi tečaj od **23. do 27. avgusta** in pri nadaljnjih tečajih: **6.—10. septembra, 20.—24. septembra** in **4.—8. oktobra.** Prosimo čim prej prijave za te tečaje, da moremo uvrstiti, če bi bilo potrebno, še kak nov tečaj v avgustu ali septembru. Ostalo gl. Škofijski list št. 5. str. 31. — Vodstvo Doma duhovnih vaj v Ljubljani.

— **Rdeči križ poroča:** V pisarni I. R. K., Via Ariella Rea 2/II., naj se zglase med uradnimi urami: Brancelj Marija (Strahomer), Jurešič Ivan (Moste), Babič Frančiška in oseba, ki je poslala paket Zupanu Karlu, dalje Jelševar Amalija, Icič Miodrag in svojci Likarja Stanka ter Pirš Karlo, Šprah Otmar, Cof Emil.

— **Sprejem gojenk v šolo za zaščitne sestre.** Šola za zaščitne sestre pri Higienskem zavodu v Ljubljani razpisuje natečaj za sprejem gojenk v I. letnik. — Šola je triletna. V prvem letu je pripravljalni tečaj, ki traja pet mesecev. Vse gojenke stanujejo v šolskem internatu. Pogoji za sprejem so: starost od dovršenega 18. do 24. leta; z uspehom dovršena nižja srednja ali meščanska šola, prednost imajo abiturientke gimnazije ali učiteljišča; popolno duševno in telesno zdravje (zdravstveno stanje ugotovi zdravniška komisija pred rešitvijo prošenj); nravstvena neoporečnost. — Oskrbnina znaša mesečno 190 lir. Ob vstopu v šolo morajo gojenke nabaviti predpisano delovno obleko. Pravilno opremljeni in kolkovani prošnji za sprejem je priložiti naslednje listine: 1. rojstni in krstni list, 2. domovnico, 3. zadnje šolsko in maturitetno spričevalo, 4. nravstveno spričevalo, 5. potrdilo občine, s čim se je prosilka bavila, odkar je zapustila šolo, 6. kratek popis življenja. — Rok za vlaganje prošenj poteče s 25. avgustom 1943. Prošnje je vložiti na naslov: Šola za zaščitne sestre, Ljubljana, Bleweisova cesta 23/I. (vhod Knafljeva 3). — Higienski zavod v Ljubljani.

— **Vročina se stopnjuje.** Začeli so se dnevi vročine pasjih dni. Brez pravega dežja je Ljubljana že peti dan. Padlo je sicer med tem nekaj kapljic, kar pa ni upoštevanja vredno. Vroči dnevi so dobrodošli hitrejšemu zorenju grozdja, paradižnikov in raznega sadja. V četrtek je bilo prav vroče. Sila soparno je bilo in mnogi so pričakovali, da se bo nad mestom popoldne razbesnela huda nevihta, ko se je nebo močno pooblačilo. Toda močan veter je črne oblake popolnoma razgnal. Vročina se od dne do dne stopnjuje, kar je pokazal tudi toplomer, ki je v četrtek zaznamoval najvišjo dnevno temperaturo +29.5° C. V petek zjutraj je bil zaznamovan nekoliko nižji temperaturni minimum kot prejšnji dan, le +13.7° C. Bila je gosta in nizka megla na barjanskih poljih. Znak, da bo lepo vreme po izkušnjah starih Barjanov trajalo še nekaj časa. Zračni pritisk je nekako stalen in je barometer v petek zjutraj zaznamoval stanje kot prejšnji dan, 763.2 milimetra.

— **Oglejte si najnovejša dela slikarja Evgena Sajovica pri A. Kosu** (v prehodu nebotičnika).

Profesorji, ki se trudite, da bi vlili dijakom čim več znanja brez, tega ne boste mogli storiti **‚Sveta'**

— **Nesreče na deželi.** V Dobrunjah je 41-letni posestnik France Peterca padel z voza in si zlomil desno roko v zapestju. — Na Vrhniki se je 40 letni posestničin sin Martin Turšič peljal po glavni cesti s kolesom. Nesreča je hotela, da je padel in se močno poškodoval po glavi. — V Tomišlju je 61 letni delavec Anton Šušteršič padel s hleva, ko je podajal seno, in si zlomil levo nogo. — V kamnolomu na Vrhniki je padel 32 letnemu delavcu Velimiru Marinkoviču težak kamen na levo nogo in mu jo zdrobil. — Vsi poškodovanci so bili sprejeti v ljubljanski bolnišnici na kirurgičnem oddelku.

Iz Metlike

Uredništvo »Slovenca« obžaluje, da je bil v listu objavljen članek o Francu Vraničarju. Po naknadnih obvestilih smo ugotovili, da so bili podatki v omenjenem članku netočni. Naše čitatelje in prijatelje prosimo, naj to pojasnilo vzamejo na znanje!

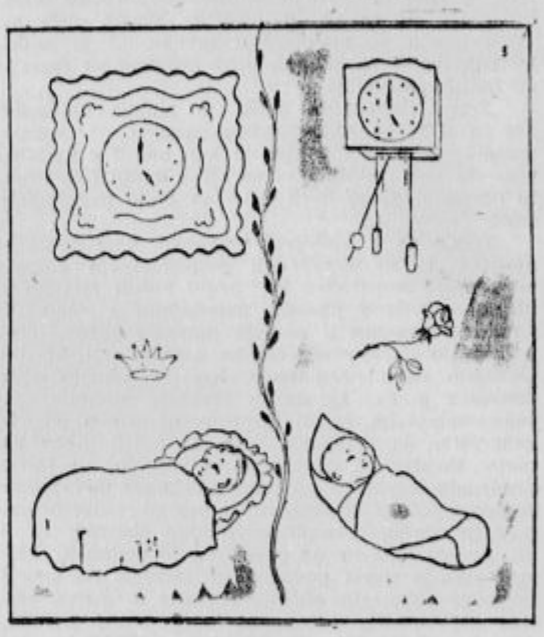

3. Nekoč se je zgodilo, da sta se ob isti uri rodila fant in dekle.

4. V mlinu je v nerodni in črvivi postelji zaječala lepa mlinarjeva hči: »Oče, poglejte! Moja Mička!« je pobožala trdo povito telesce in utrujeno poslednjič omahnila na pisano blazino.

Iz dela in življenja - od tu in tam

Iz Gorizije

Smrt znanega italijanskega duhovnika. Po kratki bolezni je v sredo, 21. julija, v mestni bolnišnici mirno v Gospodu zaspal g. Josip Marolt, dolgoletni stolni vikar in ceremoniar. Rodil se je v našem mestu l. 1879. Po končanih bogoslovnih študijah je služboval večinoma v našem mestu in bil v vseh krajih dobro znan. Obvladal je tudi slovenščino. Pred leti je odšel na župnijo Bretto pod Mangartom za upravitelja. Pred meseci se je od tam vrnil v mesto kot upokojenec. Naj značajnemu možu in vestnemu duhovniku sveti večna luč!

Poroka. V soboto, 24. julija, se je poročil zdravnik g. dr. Karel Rutar z gdč. Darinko Merničevo iz ugledne meščanske družine. Obilo srečel

Štetje živine. S 26. julijem je bilo zaključeno štetje živine po stanju z dne 20. julija. Vsi živinorejci so morali na posebnih tiskovinah, ki so jih dobili na občini, javiti število goveje živine, ki jo redijo, ter število ovc, koz, konj in svinj. Prijavo je bilo oddati na pristojno občino; kdor je imel živino na paši v drugi občini, je moral to navesti v prijavi.

S Spodnjega Štajerskega

Smrtna kosa. V Mariboru so umrli 65 letni posestnik Franc Vajngerl iz Malne, 53 letna sodnikova soproga Mihaela Kuder, 54 letna posestnica Marija Ačko iz Kalš, občina Sv. Martin na Pohorju, in 79 letni Franc Majcen, mizar. Na Teznu pri Mariboru je umrl 53 letni posestnik in ključavničar Peter Poropat.

Iz avtomobila je padel. 68 letni podpolkovnik v pokoju Jaromir Berkič iz Maribora se je peljal z avtomobilom. Na ostrem ovinku pa so se zaradi sunka nenadoma odprla vrata in Berkič je padel iz avtomobila. Dobil je možganski pretres in več ran po životu. Prepeljali so ga v mariborsko bolnišnico. — Med delom je delavec Anton Marmar iz Radvanja pri Mariboru padel čez neko korenino in si zlomil več reber. — Tudi 12 letni posestnikov sin Franc Standekar je tako nesrečno padel, da si je zlomil nogo. — Na Poberški cesti v Mariboru je 62 letna delavčeva žena padla in si poškodovala hrbtenico. — 43 letni železniški premikač Jožef Pleterše iz Bohove pri Hočah se je peljal s kolesom proti domu, pa je po nesreči padel in si hudo poškodoval obe nogi. Vsi poškodovanci se zdravijo v mariborski bolnišnici.

Dva nevarna tatova obsojena. Mariborsko sodišče je obsodilo dva nevarna tatova, ki sta zagrešila celo vrsto večjih in manjših tatvin. Sta to 25 letni mizarski pomočnik Štefan Arnuš od Svetega Urbana pri Ptuju in 23 letni mizarski pomočnik Friderik Weisskopf iz Studencev pri Mariboru. Na vesti imata dvajset različnih tatvin, od katerih jih je Arnuš zagrešil 14. oba skupaj 5, Weisskopf sam pa eno. Obsojen je bil Arnuš na deset let ječe, Weisskopf pa na 14 mesecev ječe. Poleg tega bo Arnuš po prestani kazni oddan v prisilno delavnico.

Iz Hrvaške

Razglas hrvaškega vojnega ministrstva. Hrvaško vojno ministrstvo je objavilo razglas, s katerim je poklicalo pod orožne vaje letnike 1917, 1918, 1919 in 1920. Na orožne vaje so pozvani vsi vojni obvezniki navedenih letnikov ne oziraje se na to, če so kdaj služili vojsko ali ne ali pa če so bili tudi proglašeni za stalno nesposobne. Vsi vojni obvezniki, na katere se nanaša ta razglas, se morajo prijaviti svojim poveljstvom dne 5. avgusta.

Gostovanje sarajevskega gledališča. Člani sarajevskega gledališča so v začetku tega meseca gostovali v Mostarju ter so s svojimi predstavami dosegli med občinstvom velik uspeh. Nastopili so z Muradbegovičevim delom »Na božjem putu«, Nametkovim »Omer za načvama«, Kuzmanovičevim »Vitropirjem«, Abdurahmana Nametkovim »Blagdanom života« in z dr. Hamid Šahinovič Ekremovimi »Dvemi načelniki«.

Dobra sadna letina v Sremu. Hrvaško časopisje poroča o izredni dobri sadni letini v Sremu. Dobro so obrodile vse vrste sadnega drevja. Sadja je toliko, da ga precej tudi izvažajo. Samo v Zagreb ga dnevno pošiljajo po en vagon. Enaka poročila ima hrvaško časopisje tudi iz drugih krajev, posebno iz Zagorja, kjer so posebno dobro obrodile marelice.

Podpis hrvaško-romunskega kulturnega sporazuma. Zaradi podpisa hrvaško-romunskega kulturnega sporazuma je odpotoval v Bukarešto opolnomočeni hrv. minister Janko Tortić.

BERITE IN ŠIRITE »SLOVENCA«!

PROGRAM
KNJIŽNE ZBIRKE
»NAŠA KNJIGA«
ZA DRUGO POLLETJE

Salminen: KATRINA. Finski roman o materi.
Hünnerman: OČE DAMIJAN. Življenjepisni roman Damijana de Veuster, „očeta gobavcev".
Cloete: KOLESA SE VRTIJO. Epopeja Burov v 19. stoletju.
Budak: MUSINKA. Liški roman, pendant „Ognjišču".

Prva dva romana izideta skupaj konec julija. NAROČNINA za vse štiri, v platno vezane knjige je L 192·— in se lahko plača v šestih obrokih po L 32·—. Kdor poravna do zadnjega avgusta vso naročnino naenkrat, plača samo L 160·— Čimprej naročite to najboljšo zbirko leposlov. del

ZALOŽBA „NAŠA KNJIGA"
LJUDSKA KNJIGARNA
v Ljubljani — Pred Škofijo 5

Drobna ljubljanska kronika

Pevke in pevci akademskega cerkvenega zbora. V nedeljo, 1. avgusta, pričnemo spet redno peti pri akademski službi božji pri oo. frančiškanih; pevske vaje bodo, kakor doslej, ob sobotah ob 7 zvečer in ob nedeljah ob 10 dopoldne pred sveto mašo. Novi pevci z resno voljo, pripravljeni redno sodelovati, se lahko priglase kar med vajami ali pa tudi na koru.

Na uršulinski gimnaziji bo zahvalna služba božja v soboto, 31. julija, ob 8. Po službi božji razdelitev spričeval.

Žegoza — Mali gospodar obveščata svoje člane prašičerejce, da prejmejo to soboto, 31. julija, nov nagnit krompir, in sicer samo od 9—12 dopoldne v skladišču na Medvedovi cesti, zadaj za ABC, po 50 kilogramov na člana.

Mestni tehnični oddelek in odsek za hišno zaščito v Kresiji na Nabrežju 20, septembra odnosno Lingarjeva ulica 1, zaradi snaženja prostorov v ponedeljek, 2., v torek, 3., v sredo, 4., in v četrtek, 5. avgusta t. l., ne bosta poslovala za stranke.

Popravni izpit boste najbolje opravili, če se vpišete takoj prve dni avgusta v učne tečaje v **Lichtenturnovem zavodu.** Poučevali bodo vse predmete samo gimnazijski profesorji. Uspeh je pri primernem in vestnem sodelovanju učenca zagotovljen zlasti pri onih dijakih, ki redno obiskujejo tečaj in se vpišejo v navedenem roku. Vabljeni so tudi dijaki in dijakinje, ki nimajo popravnega izpita, a žele kakšen predmet temeljito predelati. Učnina nizka. Vpisovanje od **2. do 5. avgusta** dnevno od 9—11. **Vodstvo učnih tečajev — Lichtenturnov zavod — Ambrožev trg 8.**

Tatovi živilskih nakaznic so se spet pojavili v Ljubljani ter so zadnje dni hodili posebno po Šiški in Zelenj jami, se izdajali za uradnike mestnega preskrbovalnega urada ter z raznimi pretvezami od strank zahtevali živilske nakaznice, naj jih vrnejo. Obenem je slepar strankam naročal, naj se zaradi vzetih živilskih kart čez nekaj dni zglase v uradu. Marsikatere stranke so predrznim goljufom nasedle in jim karte res izročile. **Mestni preskrbovalni urad spet opozarja vse prebivalstvo, da nikdar nikogar ne pošilja k strankam po živilske nakaznice,** temveč stranko vedno povabi v urad, če je kaj treba. Z vsem poudarkom opominjamo vse prebivalstvo, naj ne naseda sleparjem, da ne izgubi kart, ker novih ni mogoče dobiti.

Sladkovodne ribe na trgu. Tudi ta petek je bil ribji trg primerno dobro založen z ribami. Barjanke so prodajale žabje krake po navadnih cenah. Mnoge gospodinje kupujejo žabje krake, da napravijo iz njih rižoto. Tvrdka »Riba« je prodajala zmrznjeno svežo polenovko in morski jezik.

Maline. V petek so se mnoge gospodinje zanimale za maline, ki jih je mlado dekle iz Preserja prineslo naprodaj v dveh malih košarah. Prodajala jih je po 10 lir liter. Prve dneve tega tedna so bile na trgu naprodaj še zadnje borovnice, katerih sezona je sedaj končana.

Davčna uprava za mesto v Ljubljani naproša vse davkoplačevalce, da ob priliki plačila davkov pri blagajni uprave prinesejo s seboj bodisi davčne knjižice, bodisi čekovne položnice ali opominske karte, iz katerih je razvidna številka računa davčne glavne knjige. V svrho hitrega poslovanja bodo imele prednost one stranke, ki bodo imele s seboj eno izmed gori označenih listin. Poslovanje s strankami, ki se ne morejo izkazati s številko svojega računa, je otežkočeno, ker mora likvidator iskati številko po kartoteki, kar ovira hitro uradovanje zlasti ob velikem navalu davkoplačevalcev.

Za dijake in dijakinje srednjih, strokovnih in meščanskih šol otvorimo 5. avgusta specialni počitniški pouk iz vseh predmetov in jezikov. Namen našega počitniškega dela: Temeljita priprava za dijake in dijakinje, ki imajo **ponavljalne izpite** in posebej za dijake in dijakinje, ki želijo **dobro ponoviti učno tvarino** in izpopolniti svoje znanje za prihodnje šolsko leto. Ločeni oddelki po šolah in razredih. Poučujejo samo gimnazijski profesorji. Učnina zmerna. Vpisovanje dnevno od 9—12 in od 16—18. **Specialne strokovne instrukcije za gimnazije in meščanske šole. Kongresni trg 2. II. nadstropje.**

Rakovniški tramvaj natrpan. Dolenjska tramvajska proga je postala posebno ob vročih dnevih zelo živahna. Rakovniški tramvaj je v prvih popoldanskih urah sila natrpan, ker vse hiti na Ljubljanico, da se tam ljudje ohlade in osveže v hladni vodi. Ljudje iz središča mesta in tudi od nekaterih drugih krajev, tako od Bežigrada, hodijo na Ljubljanico. Da si pot do Ljubljanice olajšajo, uporabljajo razne tramvajske zveze. Pred rotovžem ob Krisperjevi hiši se kmalu po 1 popoldne začno zbirati skupine kopalcev in kopalk, ki vse čaka na »rakovčana«, da jih popelje tja do Privoza ali do Češnovarja, nekatere pa tja do Marenčeta, odkoder jo kopalci in kopalke mahnejo po Orlovi ulici in čez Ižansko cesto na mestno kopališče. Druge dneve, ko je bil šolski pouk in ni bilo šolskih počitnic, je uprava cestne železnice poskrbela, da so bili zjutraj in opoldne ter tudi popoldne tramvajski vozovi na dolenjski progi pomnoženi in so vozile tudi rezerve. Umestno bi bilo, da bi se uvedle tramvajske rezerve tudi prve popoldanske ure ob sedanjih vročih dnevih, ko je na tramvaj naval kopalcev tako velikanski, da morajo dostikrat mnogi ostati in oditi peš, ker ne dobe prostora.

Cerkvena glasba

Cerkev sv. Jožefa. Jutri slovesno praznovanje godu sv. Ignacija, ustanovitelja jezuitskega reda. Ob 8 slovesna sveta maša. Pred mašo se izvaja: Vzor si nam Ignacij sveti, sl. St. Premrl. Pri maši: Missa in bon. st. Stanislai Kostkae z orkestrom, zl. St. Premrl. Graduale: Justus ut palma florebit, zl. A. Foerster. Po ofert. Jesu dulcis memoria za bariton, orgle in orkester, zl. A. Janetschek. Po maši: Sveti Ignacij ti ljubljenec božji, zl. A. Mav.

Gledališče

Opera

Sobota, 31. julija, ob 17.30: **»Prodana nevesta«.** Izven. Cene od 28 lir navzdol.

Nedelja, 1. avgusta, ob 17.30: **»Thaïs«.** Gostovanje Zlate Gjungjenčeve. Cene od 35 lir navzdol.

Ponedeljek, 2. avgusta, ob 17.30: **»Mrtve oči«. Red A.**

Abonente reda A opozarjamo, da bodo imeli v ponedeljek, 2. avgusta, predstavo D'Albertove opere **»Mrtve oči«,** ki je bila zaradi spremenjene policijske ure v torek, 27. t. m., odpovedana.

»Prodana nevesta«, 40. nastop Vidaljeve v naslovni partiji. Zadnja predstava »Prodane neveste« v letošnji sezoni je obenem za sopranistko Ksenijo Vidaljevo majhen jubilej, kajti to bo njen 40. nastop kot Marinka odkar je članica naše Opere. Marinka je bila njena druga partija na našem odru (debutirala je kot Mimi v »La Boheme«). Tako spada poleg Mimi Marinka med njene največkrat izvajane partije, kar priča o uspehu te mlade pevke. Zasedba partij: Krušina — Janko, Ljudmila — Sturmova, Marinka — Vidalijeva, Janko — Čuden, Vašek — Banovec, Kecal — Lupša, Miha — Dolničar, Kata — Karlovčeva, Esmeralda — Ramšakova, cirkuški ravnatelj — Jelnikar, Indijanec — Marenk. Dirigent D. Žebre, režiser C. Debevec, zborovodja R. Simoniti, koreograf inž. P. Golovin, scenograf V. Skružny.

Zlata Gjungjenčeva kot »Thaïs«. Opozarjamo na edini nastop Gjungjenčeve v Massenetovi »Thaïs«, ki bo v nedeljo. Naša priljubljena gostja je pred nekaj meseci že nastopila v tej partiji, v kateri je za Ljubljano še nova. Ker je gostovala v vseh dosedanjih nastopih v partijah, ki jih je pri nas že pela pred nekaj leti kot članica, je v njih že bolj ali manj znana. Thaïs predstavlja v tem pogledu izjemo in zato vlada za ta nastop posebno veliko zanimanje. P. n. občinstvo opozarjamo, naj si pravočasno zagotovi vstopnice.

Naznanila

RADIO. Sobota, 31. julija: 7.30 Pesmi in napevi — 8 Napoved časa, poročila v italijanščini — 11.50 Pol ure za vojaka — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Lahka glasba — 13 Napoved časa, poročila v italijanščini — 13.10 Poročilo vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini — 13.12 Domovina v vojni, himne in pesmi — 14 Poročila v italijanščini — 14.10 Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec, sodelujeta sopranistka Draga Sokova in tenorist Janez Lipušček — 15 Poročila v slovenščini — 17 Napoved časa, poročila v italijanščini — 17.15 Koncert malega orkestra, vodi Stane Lesjak — 17.40 Pisana glasba — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Politični komentar v slovenščini — 20 Napoved časa, poročila v italijanščini — 20.20 Pripombe k dogodkom — 20.20 Lirična prireditev družbe EIAR: Vitadini: Vesela duša.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12, in mr. Komotar, Vič, Tržaška cesta 48.

Samo do 5. avgusta
je še čas za prednaročilo
ROMANA V SLIKAH
Quo vadis
Cena veliki knjigi (216 strani s 420 slikami, velikost četrt »Slovenca«, »Slov. doma« ali pol strani »Domoljuba«) je: mehko vezana . . . . 32 lir
trdo v polplatno vezana 45 lir
v celo platno vezana na najboljšem papirju . 85 lir
Za stare ali nove naročnike »Slovenskega doma« mehko vezana . 25 lir
(»Slovenski dom« velja na mesec 11 lir.)
Pišite dopisnico na uredništvo »SLOVENSKEGA DOMA«
Ljubljana, Ljudska tiskarna.

Orel - mesto ob bojišču vseh bojišč

Na vzhodu, v juliju. — Vojaški dopisnik lista »Frankfurter Zeitung« objavlja sledeči zanimivi članek:

»Nad strehami in stolpi, nad belimi hišami rjavih škriljastih streh, med katerimi se poletno zelenje na obzorju razgublja v majhnih gričih, nad mirno modrozeleno reko, valovi srebrno ozračje v opoldanski pripeki. To je obris mesta Orla. Kakor nobeno drugo mesto na srednjem odseku vzhodnega bojišča, je po svoji zunanjosti vedrega lica, in, kakor nobeno drugo mesto, je obkoljeno z boji že skoraj leto dni in postalo je vozlišče v življenem središču nemškega vojaškega aparata.

Tudi bojišča dihajo, tudi bojišča imajo svoje življenje

Črta, ki poteka od Ladoškega jezera do Kubanja, ima meter za metrom svojo zgodovino, je napisana s krvjo in žrtvami in z vsem, kar morejo ljudje žrtvovati. Medtem ko poteka črta tukaj in je ta; ko obdaja ta grič in pušča onega ob strani; ko obkroža to mesto in ne dosega drugega, sledi črta notranji zákon, veliki zákon igre med silami dveh svetov. Kar koli se na njej spreminja, vse te spremembe izhajajo iz skrivnostnega življenja, ki se nekje krepi ali pa izgublja moč. Tako je bojišče izraz usode bojujočega se naroda in je torej življenjska meja. In kar se dogaja bistvenega na enem njenih mest, kar se dogaja danes krog Orla, se ne dogaja samo tukaj zunaj, ampak se kot izrabljanje moči prav tako dogaja povsod v nemških deželah. To je stvar vseh in to je tudi pomen takega mesta na bojišču.

Zgodovina tega vzhodnega bojnega pohoda je postala danes zgodovina samih mejnikov. Od Volkova preko Demjanska, Velikih Lukov in Rževa se vrstijo mejniki tja dol do Kavkaza. In kakor koli naj bi bila njih posamezna usoda, nekoč bomo morali reči, da je bila ob njih Evropa odrešena. Isto velja o Orlu. Ime tega mesta je danes v najsvetlejši luči okrutnega pozorišča svetovne vojne.

Novovrstno vojskovanje

Seveda, kdor gre zdaj po cestah tega mesta, ki je bilo jeseni tako malo razdejano in ki ga tudi številni letalski napadi niso močno izmaličili, temu se pač malo sanja o pomenu tega mesta, če slučajno ne opazi množice onih čet, ki gredo po cestah. Kakor balkon s pročelja kake hiše, moli tukaj lok Orla v svobodo, v nič, v oblast boljševizma. Med Suhiniči na severu in Kurskem na jugu vpada mesto v ta lok, zmeraj je nasičeno s silami zadaj za seboj in zmeraj ogroženo z napadi s treh prostih strani. Tako se ime tega mesta imenuje zmeraj glasneje, dokler ni postalo ime kakor kovinast tolkač, ki udarja na bron samih usodnih odločitev.

Sovjeti so seveda že pred letom slutili privlačnost tega mesta. Že lani poleti so hoteli prodreti mimo Orla na Brjansk. Kakor so se takrat do smrti upehali v dveh velikih biktah, tako so napadli enkrat, pa brez uspeha v letošnji zimski ofenzivi, oporišče Orla. Tu so vidne novosti sedanjih bojev. Gosti valovi pehote, ki se razbijajo v ognju strojnic branilcev, se nadomeščajo z gibljivo taktiko, ki veže ojačene čete oklepnikov s četami pehote in tako deluje s trdnejšim strojniškim temperamentom. Učinek delovanja orožja na obeh straneh bojišča je slutiti zdaj bolj določno kakor pred poldrugim letom. Tako zvana materialna vojna vsebuje postavo, ki jo je zdaj drugače razumeti, kakor v prvi svetovni vojni. Navzlic hudi topovski pripravi, ki se izvaja pred vsakršnim velikim napadom, ne deluje zdaj v linijah nasprotnika po dneve dolgo streljanje. Prvi dan boljševiške ofenzive v odsekih severno in vzhodno od Orla, so Sovjeti pred napadom izstrelili iz svojih topov 200.000 strelov. Pri francoski ofenzivi leta 1917. je bilo več milijonov strelov. Vendar to ni dobra primera. Zakaj, topovskemu ognju sledijo danes moderni tanki. Šele skupno z obema proslavlja materialna bitka svoje zmagoslavje. V postojankah so večinoma pehotne divizije, so grenadirji in pionirji, so obveščevalci in tankovski lovci. To 2000 km dolgo bojišče, ki tvori spet samo en del celotnega nemškega bojišča, ne dopušča tu na vzhodu globljega obrambnega sistema. Tu je upoštevan vsak posameznik. Predvsem ponoči je navezan vsak sam nase. Tudi lastni tanki in napadalni topovi, »Tigri« in drugo novo orožje ne morejo biti povsod hkrati in minske zapreke z žičnimi ovirami vred niso nobena trajna ovira spričo motoriziranih jeklenih orjakov sovražnika. To je prava materialna bitka gibanja. To spada k najhujšemu, kar mora v vojni vzdržati bojevnik, in to utegne človeku živce naravnost raztrgati. To tudi pomeni, da ni prav nikjer nobene varnosti. Tenki se ne kotalijo kar tako čez jarke in kritja. Oni skušajo streti vse in prav tako vse tiste, ki skušajo biti v njih zavetju. Njim sledi boljševiška pehota in to je treba po naših grenadirjih odbiti. Tako imajo nemške čete sovražnika spredaj, ga imajo za hrbtom in so mimo tega med ognjem lastnih topov in topov zoper tanke, ki skušajo prodirajoče sovjetske tanke uničiti. To je pozorišče, kakršno se človeku, ki ni pri tem udeležen, ne more prikazati niti v najbolj groznih sanjah.

Ostri meč vojske

Z obrazov vojakov, ki so bili v takih bitkah po več dni, moreš razbrati več, kakor bi povedale besede. In pota od Orla do bojišč so zaznamovana s takimi obrazi. V teh obrazih je materialna bitka ponatisnjena, je izražena v moči in hrabrosti poedinega človeka. Sovjeti so z velikimi besedami in napovedmi pripravljali svojo ofenzivo. Povišali so število svojih strelskih divizij in tankov s krvavim in za nemške vojake bolestnim učinkom. Vojak, ki se tu udejstvuje v nemški obrambi in ki je njegova dolžnost, da se upira sovražniku, mora biti odlikovan z najvišjim odlikovanjem. Povsod je vidna premoč vodilnega duha, ki iz njega izhajata mir in zaupanje.

Nad milim licem mesta se pozibava ostri meč vojske. Iz globin in jarkov in grap krog in krog pljuska naval sovražnika. Zdaj še zmeraj oba nasprotnika dovajata nove okrepitve; sovražnik skuša zagrizeno prerezati življenjski živec proti zahodu. Še zmeraj, dan za dnem sešteva svoje najvišje izgube. Pa bodi, da je potek te bitke v podrobnosti še zapisan v zvezdah, vendar je Orel že zdaj simbol notranje moči vojaškega duha.

Razbitine angleškega letala na južnem bojišču.

Najpreprostejše poletne obleke

Oglej si pričujoče vzorce najpreprostejših, a jako okusnih poletnih oblek. Št. 1 je obleka iz enobarvnega ali vzorčastega blaga, ki ima na desni strani zgornjega, bluzastega dela dva žepa za okras. Št. 2 pa je obleka, ki ima na ramah prišito progo, katera se nadaljuje po krilu in tako podaljša »linijo«. Na obleki št. 3 opaziš naplečnik iz drugačnega blaga kot je obleka, a zgibano krilo je spodaj okrašeno z robom istega blaga kot naplečnik. Blago je lahko enobarvno ali pisano. Posebne vrste je obleka št. 4, ki je vanjo všit telovnik iz drugačnega blaga. Značilna sta široka rokava in svojski je žep, ki je na desni v razporku krila.

Ženska, ki je koliko kaj vešča šivanja in ima šivalni stroj, si bo brez dvoma znala narediti vsaj eno, dve teh oblek, ki so primerne za dom in za nakupovanje na trgu in po mestu. Za priletnejše ženske bo prav, če si prikrojiš krilo malo daljše kot je na teh slikah. Obleki, ki imata dolge rokave, že spominjata na tako zvani prehodni čas, ki se začenja že v avgustu. V taki obleki ti ni treba ne jopice ne plašča, pa ti vendar ne bo hladno.

Če si boš že naredila eno teh oblek, ti ne bo težko napraviti si bluzo iz moške srajce, ki so ji ovratnik in zapestnice že obrabljeni, a so drugi deli še dobri. Odrežeš spodnji del srajce, da dobiš pravšno dolžino in iz pridobljenega blaga izgotovis ovratnik in zapestnici za bluzo. Če bi bila srajca v ramah preveč široka, tedaj naredíš nekaj robčkov ali gub, nakar bo bluza še prijetnejša na pogled. Če je zadnji del preširok, pa to nič ne škodi, ampak nasprotno še dobro pristoji.

Ko smo že pri šivanju, omenimo še krpanje nogavic in pletenin. Pri tem opravilu je treba paziti na to, da se krpanje ne sme vršiti naravnost čez vrste pentelj in navpično, torej vzporedno z njimi. Iz tega bi sledilo, da se pri natezanju nogavice ali pletenine ne bi moglo raztegniti zakrpano mesto in bi se morale pentlje krog in krog spet raztrgati. Da se to prepreči, moramo torej krpati diagonalno, da se more zakrpano mesto in pletenine enakomerno raztezati. Potem se bližnje pentlje ne bodo raztrgale. — Ker je dandanes krpanec narejen iz nadomestnih snovi in se ne obnese zmeraj pri pranju in tudi ni trpežen, je bolje, da razparamo kako staro nogavico in iz nje dobimo nit. Čeprav ta krpanec ne bo nov, pa bo, če ga vzamemo štirikratno, bolj trpežen kot umetni krpanec.

Umetna sončna svetloba

Dvoje sanj je, ki sta že od nekdaj živeli v srcu človeka: da bi znal letati po ozračju in

da bi sonce večno sijalo.

Pradavni človek se je v nočeh pač bal vsega, saj ni poznal ne ognja ne luči. Povsod so ga strašili namišljeni demoni, ki jim je bil izročen na milost in nemilost. Zgodovina razsvetljave pa je sploh zelo skopa. Rimska svetilka je bila manj ko nezadostna. Kar tisočletje kulture je minilo, preden smo si začeli svetiti namesto s plamenicami, s svečami. In nobena reč ni bila tako slavljena ko petrolej in nato plinska razsvetljava, žarnica in obločnica.

Pa vendar — kako pomanjkljiva je še zmeraj cestna razsvetljava tudi v mirnih časih, čeprav je vprašanje razsvetljave že kar preveč razrešeno, tako da zdravniki svarijo pred pretirano svetlobo, ki da škoduje našim očem!

Da bi svetilo sonce takrat, kadar bi mi hoteli, tega človeška tehnika še ni mogla doseči do l. 1940. A v poslednjih letih se je izpolnilo tudi to.

Posrečilo se je proizvajati polnovredno umetno sončno svetlobo.

Mnogi raziskovalni zavodi so bili zaposleni s to zadevo, ki je bila največjega pomena. Predvsem za zdravnika, za fiziologa, meteorologa in vrtnarja. Tako imamo že več ko sto spisov o gojenju rastlin v umetni sončni svetlobi, in niti predstavljati si ne moremo, kako je ta svetloba važna za zdravljenje ranjencev in bolnikov. A tu ne pride v poštev ono precej primitivno obsevanje z višinskim soncem, čeprav je tudi to precejšen korak na poti do »pristne svetlobe«. Že zdavnaj so imeli v nekaterih rastlinjakih za kumare obešene Wolframove svetilke z emajlovimi senčniki in so tako pospeševali zorjenje in dosegli večjo množino sadežev. Bodočnost rastlinjakov spada torej v severnih pokrajinah, kjer je manj sonca, brez dvoma v področje umetne sončne svetlobe, če bo ta svetloba še izpolnila vse pogoje naravnega sonca. Za raziskovanje umetne sončne svetlobe morajo biti na razpolago

posebne sončne celice,

ki v njih proizvajajo izžarevanje, ki je enako opoldanski svetlobi tistih krajev in sredniji prosojnosti ozračja v poletnih mesecih. V ta namen je bilo treba najprej raziskati s spektroskopom sončno izžarevanje, kar je privedlo do znamenite »Planckove krivulje«, ki zaznamenuje porazdelitev energije sončnega spektruma.

Potem je bilo treba iskati **»umetna sonca«**, ki vsaj približno proizvajajo takšno »Planckovo krivuljo«. Dasi se to neverjetno sliši, pa so se že pred 80 leti spravili na ta problem in so najprej delali poskuse s petrolejskimi plameni. Pozneje so to opravljali s plinsko lučjo, magnezijevo lučjo, dokler niso nekaj tehtnega dognali v apneni svetlobi Drummonda. Slednjič je izpodrinila obločnica ogljenih elektrod vse druge tekmece, dokler se ni s plinom napolnjena Wolframova svetilka izkazala kot najboljši nadomestek sonca glede na trajnost in na enakomernost.

In tu smo danes. Wolframove svetilke z dodatkom navadne obločnice so v spektralni porazdelitvi Planckove krivulje najbolj primerne. Je še nekaj drugih izvorov luči, tako na primer tako imenovana Lummerjeva obločnica, ki proizvaja sončno toploto 7600 stopinj Celzija, a ne pridejo v poštev.

Kakšen je danes svet umetne sončne svetlobe?

To je »svetlobna celica«, ki je v njej precej nizko nameščenih 25 Wolframovih svetilk največje svetlobne jakosti. Te proizvajajo tako svetlobo, ki daleč prekaša najhujšo sončno luč, pa ne samo po jakosti, ampak tudi po vseh valovnih dolžinah, torej tudi po kemičnem učinku. Le nekaj primanjkuje tem svetilkam: da ne proizvajajo nobenih ultravioličastih žarkov, in zato je treba obločnico priteguiti kot dodatek v pomoč.

Če uporabljamo žaromete, dobimo več ko devetkratno moč, torej si lahko pustimo sijati »svoje sonce« z devetkrat višjega neba in dosežemo več ko polno poletno opoldansko sonce. S tem je sončna luč povsem nadomeščena, in rastline, ki jih gojijo v takih svetlobnih celicah, uspevajo v tej umetni sončni svetlobi prav tako kakor v tropskih krajih. Neskončna perspektiva se nam s tem odpira tudi za zdravilstvo. Kmalu bodo na svetu zdravilišča, ki bodo v njih bolniki in okrevajoči sredi najhujše zime deležni vseh dobrot poletnega sonca in to v slehernem kraju. Tako se je človek v zelo bistveni točki spet uspešno vzporedil s prirodo.

(R. Francé.)

Pomanjkanje lesa

Ankara, v juliju. — Egipt, ki nima nikakih gozdov, se je prej preskrboval z lesom z uvozom iz sovjetske Rusije in iz srednje Evrope. Odkar je izbruhnila sedanja vojna, pa je to nemogoče. Iz Amerike pa se les zaradi vedno večjega pomanjkanja prostora na ladjah Anglosaksoncev ni mogel dobiti. Tako v Egiptu nimajo skoraj nič lesa za pohištvo in stavbarstvo. To je pa tem bolj čudno, ker je sosednji Sudan poln lesa. Toda ladje na Nilu in železnica, ki pelje v Sudan, so tako zasedene po angleški vojaški upravi, da Egipt tudi od ondot ne more dobiti nič lesa. Posledice so seveda jako občutne za stavbeno in pohištveno industrijo. Zasebna stavbna industrija je že sploh prenehala delovati, trgovci s pohištvom pa prodajajo le še staro pohištvo — in to po pretirano visokih cenah. Tudi stavbeni načrti vlade so s tem jako ovirani. Pravijo celo, da železniška uprava že kmalu ne bo mogla več nadomeščati strohnelih pragovnikov na svojih progah. Javnost se že jako pritožuje, da daje država v svoje namene sekati stara, častiljiva drevesa pri Kairu in po vaseh. Listi pišejo o nevarnosti, da bo Egipt, ki je brez gozdov, kmalu tudi brez dreves, in vse egiptovsko časopisje opominja vlado, da naj začne tla pogozdovati. Vendar to seveda ne bo odpravilo potrebe po lesu.

Naročajte »Slovenca«!

Č?R?K?O?V?N?I?C?A

a — a — a — a — b — c — d — e — e — i — i — i — j — k — m — n — n — n — o — o — o — r — r — r — r — t — t — u — v — z.

Ka . . . . .
. ka . . . .
. . ka . . .
. . . ka . .
. . . . ka .
. . . . . ka

Iz 30 črk (poleg danih dveh) sestavi 6 besed, ki pomenijo (v drugačnem redu) naslednje:

katoliška prestolnica, pokrajina v Afriki, otok v Sredozemskem morju, pogonski lov, ogrsko vino, lončena piščal.

*

Rešitev: Ziblana; njivica; Rojinje; Konjice; kranjič; Pompeji.

Domačija v cvetju

Tomaž Poklukar

44

Tako se je marsikatero noč pogovarjal Andraž s svojim Stvarnikom, medtem ko je Majda vstajala, previjala dete, mu pela ali poganjala zibelko.

O Malem šmarnu je že klicala Matevža, naj pride pogledat; dete se je začelo smehljati. Žena se je okrepila in se razcvetela vdrugič. Dobila je polnejše oblike. Kadar jo je videl, ko je dojila, mu ni bilo prav nič drugače pri duši kakor pred leti, ko mu je pognala kri v lice ko jo je srečal. Njene mestne obleke so ji postale pretesne. Naročila si je novih s širokimi krili in z gumbi na prsih. Sonce je barvalo njena lica, obrvi nad očmi pa so se znova zarasle. Kdaj pa kdaj je prepustila otroka staremu očetu, da je lahko pohitela na vrt ali na polje.

Stari Andraž ni znal več peti, pač pa je vzel svoj okarino in piskal okrogle, kadar je bil sam z otrokom.

*

Oče Andraž je dočakal, da je Petrček shodil, da je dobil po poldrugem letu bratca in pozneje še sestrico. Drugega otroka so krstili za Andreja, tretjemu pa so dali ime Marjetica.

Prišel je čas ko je Majda prevzela breme življenja in rasla v bogastvu materinskega blagoslova.

Mlada mati se je vedno bolj posvečala novemu, neizmernemu bogastvu družine — otrokom. Ti so budili v njej nove, doslej neznane stvariteljske sile. Zdelo se je, kakor da jih Petrčkovo radovedno srce samo oploja. Bila je podobna struni, ki poje zdaj sama od sebe, zdaj na pobudo vedno vprašujočega Petra, pa svojeglavega Andreja in nežne Marjetice.

Prav posebno je bila navezana na svojega prvorojenca. Šele tri leta je imel, vendar jo je že spraševal kam gre sonce zvečer spat, kdo prižiga zvezde na nebu, kaj delajo čebelice na cvetju, kam plovejo čolnički, ki jih spušča v potoku, in ali je še kdo na svetu, ki bi bil tako močan kakor očka.

V njegovi otroški glavici s temnimi, zaupljivimi očmi se je budilo duhovno izročilo Andraževih. Čutil je lepoto sadovnjaka spomladi, ko je žarel v tisočerem cvetju, še rajši pa ga je imel pozneje, ko je užival sadeže z drevja vse od prvih češenj pa do poznih jabolk. Malone vso domačo živino je poznal po imenih in rad se je z njo pogovarjal. Kako je bil vesel, ko ga je vzel Matevž na konja, pa s kakšno radostjo je hodil za mamico, kadar je delala na vrtu. Moral je dobiti svoje otroško orodje, da je lahko pomagal. Kadar je našel v sadovnjaku posebno lep sad, ni zagrizel vanj svojih zob, pač pa ga je ponosno prinesel Matevžu ali staremu očetu. Čutil je, da ju bo veselilo.

Ko so ozelenele vrbe, mu je rezljal Tine piščali. Potem so prišli na vrsto bezgovi pihalniki in mlinčki ob potoku, poleti je gradil ribnike ali se gugal na srebotju, na jesen pa je dobil prvo otroško puško, da je preganjal požrešne vrabce in škorce. Toda, kadar je prišel oče z lova in prinesel domov divjačino, ga je sinko zmerjal, da ni dobrega srca, zakaj zdelo se mu je, da ne gre ubijati ubogih zajcev in jerebic. Nemalo se je moral Matevž potruditi, da je prepričal otroka, da je človeku vendarle dana pravica, da gospodari nad divjačino.

Zdaj Majde ni več tako mikalo, da bi hodila med ljudi, ki se počutijo vzvišene nad domačijami na kmetih. In če je šla od doma, se je vrnila čim prej nazaj. Dejala je, da jo skrbijo otroci, v resnici pa je čutila domotožje po dušah, o katerih je vedela, da jo željno pričakujejo.

Prvo leto je bil njen odnos do domačije samo malo toplejši od onega, ki ga kažejo izletniki do zelene krajine. V Št. Lovrenc je prišla kot tujka, ki jo vežejo otroška in dekliška leta na mesto. Toda človeku je dano, da preživi dvakrat ali trikrat skrivnostno moč novega življenja. Najprej v letih lastne rasti, potem ob brstenju svojih otrok, in še enkrat, ko prisluškuje smehu in joku svojih vnukov. Po Petru, Andreju in Marjeti je poganjala Majda vedno globlje korenine na domačiji Andraževih. Polagoma so bledele stare slike, ki so živele v njej še iz obdobja, ko še ni poznala fanta, ki je dvakrat zmagal na smuških tekmah. Na njih mesto so prihajale nove podobe. Rasle so iz otrok in iz zemlje.

Z Matevžem sta postala drug nasproti drugemu polnovredna: ona je vzgajala doraščajoči rod, on pa je delal in skrbel ter hodil po stopinjah prednikov. Večer za večerom se je vračal s toplimi čustvi proti domu ter se grel ob ognjišču družine.

S Petrom se je že lahko pogovarjal, Andrej se je učil ježe na lesenem konjičku, Marjetica pa se je urila v plezanju po tleh in v izgovarjanju prvih besed. Nad vsemi tremi je noč in dan bdelo srce dobre matere.

Že nekaj let je Andraž na jesen bolehal. Tudi tokrat je legel kmalu potem, ko se je začelo v pestrosti letnih časov četrto dejanje, zima.

Majda mu je kuhala najboljših jedi, Andraž pa se jih skoraj ni pritaknil. Nič ni tožil o bolečinah, le rajnega Cirila je večkrat omenjal kot prej in o marsikaterem dogodku iz svojih otroških let je začel pripovedovati kakor da se ga polotevajo prividi.

Nekega večera je prosil Matevža, ki je bdel pri njem, naj bi bral berilo sv. Pavla.

»Katero Pavlovo berilo bi rad slišal, oče?«

»Ono o ljubezni, ko piše Korinčanom; na strani stodevetindvajseti boš našel.«

Vid mu je opešal in roke so mu ovenele, da sam ni več mogel držati knjige v rokah.

Ko je hotel Matevž začeti z branjem, mu je oče rekel:

»Ne, še Majdo pokliči, naj tudi ona sliši večno lepo branje.«

Matevža je zaskrbelo. Vedenje očetovo se mu je zdelo preveč nenavadno in slovesno. Ni prav razumel, zakaj bi naj tudi Majda poslušala berilo, ki si ga želi slišati. Nič ni oporekal, in jo je poklical

Mati Andraževa je prebirala rožni venec, potem pa je prisluhnila. Matevž se je potrudil, da bi bral glasno in počasi, zakaj oče je že slabo slišal. Z ugašajočimi očmi ga je gledal, odprtih ust ga je poslušal; v vsem je že opešal stari Andraž, samo v njegovem srcu je še tlela živa žerjavica: poln ljubezni je mislil na družino, kateri je prepustil svojo zemljo. Matevž je bral: »... In ko bi imel preroštvo in bi vedel vse skrivnosti ter imel vso vednost, in ko bi imel vso vero, tako da bi gore prestavljal, ljubezni pa bi ne imel, nisem nič. In ko bi razdal v živež vse svoje imetje in ko bi dal svoje telo, da bi zgorel, ljubezni pa bi ne imel, mi nič ne koristi. Ljubezen je potrpljiva, je dobrotljiva; ljubezen ni nevoščljiva, se ne ponaša, se ne napihuje; ni prešerna, ne išče svojega, se ne da razdražiti, ne misli hudega; se ne veseli krivice, veseli se pa resnice, vse opraviči, vse veruje, vse upa, vse prenaša. Ljubezen nikoli ne mine...«

Dolina molka

J. Oliver Curwood 45

Slednjič je le mogel izpregovoriti te odrešilne besede, na katere je že toliko časa čakal. Večkrat jih je v svojem razburjenju zakričal Maretti na glas, dokler ni opazil, da se je izraz njenega obraza močno izpremenil. Velike, široko razprte oči niso gledale vanj, ampak preko njega in njen lepi obraz je močno prebledel.

»Poslušaj!«

Presenečen je zasukal glavo; kljub šumenju vode je mogel razločno slišati — ropot policijskega motornega čolna.

»Ne bova se smela spustiti po Brzicah« — je izpregovoril Kent po kratkem in mučnem premolku z glasom, ki ga deklica pri njem še ni slišala — »sicer naju bodo ujeli takoj po izhodu iz Brzic, še preden bova mogla priti na suho; zato se morava takoj sedaj približati k bregu!«

Brž ko je napravil ta sklep, se je z vsemi silami vrgel na njegovo izpolnitev. Dobro je vedel, da niti sekunde ne sme izgubiti. Sila, s katero so ju Brzice vlekle k sebi, je zelo ovirala njegove napore, da bi ladjico usmeril proti bregu. Tudi Marette je spoznala, da je vsaka sekunda zelo dragocena ter mu je priskočila na pomoč. Polagoma se jima je posrečilo z združenimi silami usmeriti ladjico proti bregu. Kent je pokazal Marettti majhen gozdnat polotok, ki je segal v reko. Na oni strani polotoka se je voda močno penila in že sta mogla videti prve skale, ki so označevale začetek Brzic.

»Posrečilo se nama bo!« — je sopihajoč zajecljal Kent in se ji nasmehnil. — »Izkrcala se bova pri tistem polotoku, motorni čoln pa ne bo mogel pristati tam, ampak najmanj še eno miljo naprej od Brzic. Pridobila bova na času in ko bova na suhem, bova hitrejša od njih.«

Marette sedaj ni bila več bleda, ampak ji je napor pognal rdečico na obraz. Izza napol odprtih ustnic so se ji svetili beli zobje. Kent se je veselo nasmejal.

»Dobro se držiš, mala Amaconka! Ti...«

Njegove besede je prekinil nenaden tresk, ki mu je udaril na ušesa kakor strel iz samokresa. Močan sunek ga je vrgel na dno ladjice in Marette je padla nanj. Takoj sta vstala in se molče spogledala. Ladjica je udarila ob skrito skalo in njen sprednji del se je preklal. Kent je slišal pridušen Marettin krik in je začutil, da ga je prijela za roko. Ladjice ni bilo več mogoče krmariti in začela se je sukati. Tok jo je potegnil na sredo reke; z veliko naglico sta plula mimo gozdnatega polotoka ter drvela proti penečim se vodam Brzic. Kent je pogledal proti besnemu vodovju, ki je pomenilo smrt; nato je potegnil Maretto k sebi in jo tesno objel.

XXII.

Nekaj časa po nezgodi je Kent ostal popolnoma negiben. Čutil je, da so se Marettine roke vedno močneje oklepale njegovega vratu. Njen obraz je bil bled in Kent je spoznal, da se deklica popolnoma zaveda, da je v smrtni nevarnosti, ne da bi ji on moral to pojasniti. Mučni položaj mu je nekoliko lajšala zavest, da kljub nevarnosti in strahu ne bo izgubil glave, najsi se zgodi kar koli. Sklonil se je k Marettinemu obrazu in jo poljubil. Njegov objem je bil tako tesen, da je komaj dihala; tako je izražal svojo ljubezen in svojo neupoglijivo voljo, da bo za vsako ceno skušal rešiti vsaj njeno življenje.

Med tem časom so njegovi možgani mrzlično delovali. Prav malo verjetno je bilo, da se bo ladjica izogibala skalam, ki so bile posute po reki liki zobje strašne pošasti. Tudi če se izogneta vsem čerem, bosta prišla v roke policiji, razen če jima nepredvidljivo presenečenje usode nakloni možnost, da njuna ladjica pristane k bregu prej kot policijski motorni čoln.

Če bo potrebno, se bosta poskusila rešiti s plavanjem. Sicer pa sta imela še puško... in če pride do streljanja, jima bo ladjica nudila boljše kritje kot pa tenke stene policijskega čolna. V srcu je že gojil slepo sovraštvo do tiste policije, katere član je še pred kratkim sam bil, sovraštvo zaradi katerega je bil vsega zmožen in zaradi katerega je z nekakšnim besnim veseljem mislil na možnost, da utegne prit do boja. V čolnu so bili verjetno, le trije stražniki in on je hotel z njimi obračunati.

Ladjica je z veliko naglico drvela proti Brzicam. Že sta plula prav blizu prvih čeri; Marette se je oklepala Kentovega vratu in je skupaj z njim zrla nevarnosti v obraz. Nedaleč pred seboj sta videla velikansko črno skalo, imenovano Zmajev zob; še eno minuto in bosta treščila ob njo ali pa se bosta srečno peljala mimo nje Kent ni imel časa, da bi deklici razlagal kaj namerava storiti. Planil je k tornistru ter z nožem, ki ga je imel v žepu, odrezal od njega vrvi in jermena ter jih medsebojno povezal. Z vrvjo, ki jo je na ta način napravil, je privezal Maretto okrog pasu, drugi konec pa si je navezal na zapestje. Ko je napravil vozel, se mu je Marette nasmehnila; njen smehljaj mu je bil dokaz, da se ne boji, da mu zaupa in da razume njegovo početje.

»Jeems, plavati znam« — je zakričala, da bi jo kljub naraščajočemu hrupu mogel slišati. — »Če treščiva ob skalo...«

Ni mogla dokončati stavka, ker je mladenič glasno kriknil. Pozabil je nekaj, kar je bilo življenjske važnosti: sezuti sta si morala čevlje. Ni bilo časa razvozljati vezalke, zato jih je Kent prerezal od zgoraj navzdol tako na svojih kot na Marettinih čevljih. Tudi v tem odločilnem trenutku je z velikim veseljem ugotovil, da je Marette razumela in odobravala njegovo ravnanje. Brž si je slekla težko obleko in ostala le v beli spodnji obleki brez rokavov. Pristopila je k Kentu, ki jo je obiel in mu zašepetala na uho: »Jeems.« Nato je obrnila obraz k njemu.

»Poljubi me, Jeems!... Poljubi me!«

Kent jo je poljubil in naslonil glavo na njene prsi.

Trenutek pozneje je močan sunek pretresel ladjico. Zmajev zob je grozeče štrlel iz reke. Kent je bil pripravljen na sunek, toda zaman se je skušal obdržati na nogah, držeč Maretto na rokah. V oglušujočem trušču je slišal pokanje lesa, ki se je lomil in je spoznal, da iu je ograja ladjice rešila pred neposrednim udarcem ob skalo. Zdelo se je, da bo neizmerna sila ladjico prevrnila, toda ladjica je začela drseti vzdolž skale.

ŠPORT

»Gusar« je prvak države

Hrvaško veslaško prvenstvo na Savi

Okrog 2000 gledalcev je prisostvovalo preteklo nedeljo hrvatskemu veslaškemu prvenstvu za l. 1943. Vršilo se je na Savi blizu Zagreba. Naslov prvaka si je priborilo zagrebško društvo »Gusar« s pet in pol točkami, na drugem mestu pa je »Uskok«. Prireditev se je precej zavlekla, ker je bil spored obilen, moštva izven Zagreba pa niso pripeljala svojih čolnov in so morala pri marsikateri točki čakati, da se je vrnil čoln nazaj s cilja na start. Največ zanimanja je bilo za tekmovanje četvercev svobodne gradnje s krmarjem. Gusar in HVK sta se precej časa borila za vodstvo, toda veslači Gusarja so bili zmogljivejši in so zmagali za dolžino treh čolnov s časom 5 min. 28 sek. Drugo mesto je pripadlo Hrvatskemu veslaškemu klubu, tretje pa Galebu iz Zemuna.

Sportni drobiž

Veliko zanimanja je bilo v Zagrebu za boksarski dvoboj med Županom in Drvaričem. Preteklo soboto se je zbralo okrog boksarskega ringa več tisoč gledalcev, ki so z napetostjo motrili trdo tekmo. Proti pričakovanju pa je bil Župan poražen, Drvarič iz Kutine pa so zasluženo proglasili za zmagovalca. Ime boksarja Drvariča je znano tudi v Parizu, kjer je večkrat z uspehom nastopal.

Sarajevski SAŠK je odigral preteklo nedeljo v Zagrebu kvalifikacijsko tekmo za sodelovanje v prvem razredu. Za nasprotnika mu je bila določena domača Concordia. Igra SAŠK-a je navdušila 4000 gledalcev vse do trenutka, ko je prišlo do neljubega incidenta. Concordia je že vodila z 1:0, nakar so Sarajevčani izenačili. Gol je bil dosežen iz ofsajda in ga seveda sodnik ni priznal. Razvil se je spor med sodnikom in igralci, sodnik je izključilo Habiča, moštvo pa je v znak protesta zapustilo igrišče. Poročevalci zagrebških listov pravijo, da bi SAŠK zaslužil sodelovanje med najboljšimi, toda tekmo je izgubil, in tako so mu spet zaprta vrata v razred najboljših.

O Amerikancu Paddocku čitamo, da se je smrtno ponesrečil. Na olimpijskih igrah v Anversu je zmagal v teku na 100 m, pozneje pa je bil nekaj časa svetovni rekorder v tekih na 100 in 200 m.

Ali ti je znano...

...da zdaj lahko proizvajamo barvaste kovine, kar si je človeštvo že zdavnaj želelo? Tako je na primer spojina zlata in aluminija lepe modre barve; če pa dodamo še kositer, cink, srebro in druge mehke kovine, pa nastanejo rdeče, škrlataste in vijoličaste zlitine.

Dva norca

Neki zdravnik v umobolnici je povabil nekaj tovarišev, naj si ogledajo njegov zavod.

Na vrtu srečajo mladeniča z zelo melanholičnim in milim obrazom, ki je pestoval v naročju punčko iz celuloida.

»Ta je moj najbolj nežni pacient. Ubogi fant! Ni mogel prenesti udarca, ko mu je neka očarljiva mladenka odrekla svojo roko. Od tega se mu je omračil um. Zdaj se tolaži s to pupo in je prepričan, da je to mladenka, ki jo je hotel poročiti.«

Nenadoma pridrvi z drugega konca vrta besen norec. Za njim pridrve čuvaji. Zgrabili so norca prav v trenutku, ko se je hotel vreči na zdravnika in njegovo družbo.

»Ta je pa tisti,« pojasni zdravnik, »ki je poročil ono očarljivo mladenko.«

Naročajte in čitajte »SLOVENCA«

Poraba završenih stvari

Posebno pereče vprašanje utegne v prihodnjih desetletjih postati poraba završenih nekoristnih reči, kr v industriji po navadi imenujejo škartirano blago. Kemična industrija bo skušala predelati in izrabiti do najvišje možne meje vse tvarine, ki zaradi nehigieničnosti in drugih ozirov nimajo sedaj nobene veljave, kakor so na primer blato, kuhinjski odpadki, kože in semenje sadja in zelenjave itd. Morebiti bo industrija znala v bodoče oskrbovati potrošnike z izdelki, ki bodo lepi in čedni, čim bodo tovarne dobile na razpolago zadosti ich »surovin«. Pa tudi zrak je pomembna surovina: poleg dušika, menijo tehniki, bi se dal iz zraka pridobivati tudi plin helij, in sicer v velikih količinah. Kemija dela čudeže in danes se nihče več ne čudi, da se iz premoga pridobiva bencin in se izdeluje sintetični gumij in da se iz mleka, iz lesa in iz stekla delajo tkanine. Zato se utegne dogoditi, da bodo tudi iz odpadkov ter završenih predmetov začeli pridobivati nove snovi. Gospodarstvo držav, ki nimajo veliko surovin, vidi v kemiji mogočno vedo, ki zna posredovati pridobivanje mnogih »surovin«. Čim več iznajdb je pokazala moderna kemija, tem bolj se zdi, da se odpirajo še veliko večje možnosti.

Kdo je prvi izumil električni telefon?

Prvi električni telefon ni izumil Američan Aleksander Graham Bell, ampak Nemec Philip Reis. Bell ga je samo izboljšal. Reis je prvi rabil za svojo iznajdbo besedo »telefon«, kar znači v grščini hitri glas.

Električna rastlina

Ne samo morske ribe, tudi nekatere rastline proizvajajo električen tok. Med temi rastlinami zavzema posebno mesto »phytolecca electrica«, ki uspeva v ameriški ljudovladi Nikaragui. Ta rastlina deli posebno po deževnem vremenu zelo močne električne udarce. Kompas v njeni bližini ne deluje in če ga postaviš med veje, izgubi naprava čez nekaj časa celo lastnosti magnetizma.

Hrvatski arzen

Uradni hrvatski rudarski podatki navajajo, da so pridobili v Hrvatski l. 1938 deset ton arzenove rude, l. 1940 pa že 45 ton. Največ te rude je v Hrmcu pri Kreševu. V starih časih so pridobivali arzenovo rudo na Balkanu v večjih količinah, jo prevažali v Dubrovnik in nato po dubrovniških ladjah po vsej turški državi. Posebno so uporabljali arzenik za odpravo las in kocin, tudi strupe so večinoma izdelovali iz arzena. V bosanskih okrajih Tuzla, Fojnica in Tesanj je še več ležišč arzenove rude.

TEL. KINO SLOGA 27-50

Najzabavnejša komedija ljubezni v filmu

»Mala porednica«

V glavnih vlogah: Jeanne Boitel, René Lefevre in Henri Rollan.

PREDSTAVE ob 14., 16. in 18 uri.

TEL. KINO MATICA 22-41

Vesela pustolovščina mlade plesalke. Jazz, smučanje in razkošne plesne revije

»Želim si ljubezni«

V glavnih vlogah: Marika Röck, Viktor Staal, Mady Rahl.

PREDSTAVE ob 16. in 18.30 uri.

TEL. KINO UNION 22-21

Zabaven švedski film iz življenja današnje šolske mladine in njenih učiteljev

»Učitelj glasbe«

V glavni vlogi: Adolf Jahr in Alice Nilson.

PREDSTAVE ob: 16.30 in 18.30. uri.

Španski krompir

Pod geslom »Bitka za krompir« je španska vlada povečala propagandno delo za pridelovanje krompirja. Pridelek krompirja, ki je znašal leta 1940 18.7 milijona metrskih stotov, se je naslednje leto dvignil na 32.5, lani pa je znašal 31 milijonov metrskih stotov.

Dotrpela je dne 30. julija 1943, previdena s tolažili svete vere, po dolgi in mučni bolezni, v 61. letu starosti naša ljubljena soproga, predobra mama, stara mama, sestra, teta, svakinja in tašča, gospa

Frančiška Žitnik roj. Ponikvar

soproga posestnika

Na zadnji poti jo bomo spremili v nedeljo, dne 1. avgusta 1943, ob treh popoldne od doma žalosti, Beljaška ulica 34 v Šiški, na pokopališče k Sv. Križu. — Blagopokojno priporočamo v molitev in blag spomin.

Ljubljana, Domžale, Ig, Cleveland, dne 30. julija 1943.

Žalujoči ostali

Zahvala V času bolezni in smrti našega ljubljenega moža, očeta, starega očeta, tasta, brata, svaka in strica

DR. LOJZETA RANTA

finančnega svetnika v p. in rez. mornar. podpolkovnika

nam je bilo izraženih toliko dokazov iskrenega sočutja, da se moremo samo tem potom primerno zahvaliti. — Predvsem izrekamo najgloblje občuteno zahvalo gospodu p. Krizologu Zajcu, ki je našega blagopokojnika tako lepo pripravil na smrt, vsem darovalcem prekrasnega cvetja, za vsa pismena in osebno izrečena sožalja in končno vsem, ki so našega dragega pokojnika spremili na njegovi zadnji zemeljski poti.

Gospod nam ga je posodil in bil je naša opora. Gospod ga je nazaj zahteval in smo mu ga dali vdani v njegovo sveto voljo.

V Ljubljani, dne 29. julija 1943.

Tilka dr. Rant-ova z otroci in ostalim sorodstvom.

Zanimiva petindvajsetletnica

Primera med letom 1918 in 1943

V Berlinu, v juliju. Sredi julija 1918 se je začela poslednja velika nemška ofenziva na zahodni fronti in sicer je bil to napad na Champagno. Od 21. marca dalje so imele vse nemške ofenzive velike taktične uspehe, a to pot so Nemci naleteli na pripravljenega in za obrambo dobro oboroženega sovražnika, ki se je bil umaknil le iz prvih vrst, da je imel v globini tem močnejše sile. In tako se je poslednji veliki nemški napad izjalovil in je hkrati še uporabil nevarno število svojih vojnih rezerv. Že konec julija 1918 je s tem nastopil usodni preokret prve svetovne vojne, ker je izjalovljenje napada v Champagni hkrati zapečatilo konec nemške inicijative.

Ofenziva, ki se je bila na zahodu tako sijajno začela, ni dosegla nobenega svojih strateških smotrov. Nemci niso prispeli niti do obale ob Rokavskem prelivu, niti niso ločili francoske armade od angleške. Ko so bili zavezniki medtem ojačeni po milijonih ameriških vojakov in so začeli kar na debelo napadati, so bile nemške rezerve že skoraj izčrpane in so bile tudi duševno tako pri tleh, da se niso mogle več upirati. In tako se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi: Tragični 18. julij, ki je maršalu Fochu dodelil ob Marni prve velike uspehe, in pa črni dan 8. avgusta, kot začetek žalostnega konca prve svetovne vojne.

Povsem različno stanje

Tisti vojak, ki je bil takrat v vojni in ki je danes spet vojak, se bo spominjal te 25 letnice in bo nehote primerjal tiste vojne razmere z današnjimi. Zakaj — takrat kot danes — kot se po vsej priliki dozdeva — je nasprotni in generalni napad sovražnikov neposredno pred vrati. Takrat — kakor danes — odločajo bodoči meseci mogoče o usodi Evropi. To je zadosten povod, da se temeljito bavimo s primerjanjem l. 1918 in 1943.

Ali je to dvojico let, ki leži med njima četrtina stoletja, sploh moči primerjati? Po propagandi sovražnika sodeč, je to možno. Toda — kako je v resnici? Treba je vzeti v roke le kak tedanji zemljevid bojišč in ga dati poleg zemljevida Evrope in koj je razvidna strahotna razlika. Na prvi pogled spoznaš, da se leto 1918 ne dá resno primerjati z letom 1943. Zakaj to, kar se Nemcem l. 1918 ni posrečilo, je že uspelo l. 1940: Anglija in Francija sta bili ločeni, Francija vržena na tla in leto nato je tudi poslednji Angež izginil z Balkana, iz Grčije in sploh z evropskih tal.

Takrat je bila zahodna fronta čim bolj nemogoča, danes so pristanišča in obale in otoki skoraj vse Evrope v oblasti Nemcev in spremenjene v jeklene trdnjavske pasove. Takrat so bile čete izrabljene, rezerve je bilo malo, danes je povsod sveže in spočito vojaštvo, večina teh je preskušena po najhujših bitkah. Takrat je bila zahodna fronta v Flandriji in severni Franciji, nevarno ogražanje bokov v Solunu, fronta v severni Italiji — danes je le ena sama fronta na vzhodu, ki se vsak dan bolj krepi. Predvsem pa nastrojenje nemških čet in bojno silo ni niti od daleč moči primerjati z nastrojenjem leta 1918.

Tudi tehnična podoba je povsem drugačna

Če si ogledamo oborožitev nemških čet odtlej in od danes spričo oborožitve sovražnika, vidimo, da so imeli sovražniki takrat že hudo oklepno orožje v severni Franciji, Nemci pa skoraj nobenega sličnega. Takrat so se maloštevilna nemška tovorna vozila prevažala z železnimi obroči, a topove so morali večkrat vleči voli in bivoli. Danes so povsod motorizirane rezerve na vsakem bojišču v Evropi, ki jih je moči naglo vreči na sleherno ogroženo postojanko. Takrat je bilo majhno razumevanje za tehnično stran vojne, danes je tudi najvišje poveljstvo prežeto z vedno novimi zamislimi z vojnotehničnega področja. Tehnična podoba evropske vojne se je v 25 letih prav tako ugodno za Nemce spremenila ko strateška stran, kar si je treba vedno predočevati.

Tako imajo Angleži in Američani le eno samo zmožno napadalno sredstvo na Evropo: to je njih število letalsko brodovje. A kakor vemo po skušnjah, ne bodo mogle te letalske edinice same odločevati. Zaradi nemškega udejstvovanja ob evropskih obalah, so postale njihove bombe na vojaške cilje na teh frontah brez moči, ker so ondi povsod številni bunkerji, ki so varni spričo bomb. A leta 1918 so bile prav nemške čete tiste, ki so bile v svojih strelskih jarkih izpostavljene napadom sovražnih letalcev, ki so vojaštvo skoraj docela uničili. Danes je žrtev angleških in ameriških bomb skoraj le civilno prebivalstvo. Tudi ob poskusu kakega vpada, bodo v dotični deželi največ trpeli stari ljudje, ženske in otroci.

In tako je prišlo sovražnemu vodstvu, kot leta 1916, na mar ono okrutno bojevanje, da se počasi izčrpajo moči nasprotnika. Ali bo leto 1943, postalo leto odločitve v prid Angležev in Američanov kot leto 1918? Kdor ima opraviti s četami, z nemškimi vojaki in častniki na vseh evropskih bojiščih, ta pozna razliko med letom 1918 in 1943. Takrat je bilo navdušenje že zdavnaj ugasnilo, danes pa je odločnost še večja. Danes nemški vojak pozna nasprotnike in njih sredstva. Zaveda se, da so močni in na vse pripravljeni. Tako so se razpršile tudi poslednje utvare o bodoči usodi Evrope v primeru sovražnikove zmage. Nemčija s svojimi zavezniki čaka, dela in čuva, se vadi, skrbi za svoje orožje in gleda na svoje poveljstvo drugače ko pred 25 leti.

Nasprotni napad zaveznikov v poletju 1918 je bil lahek, kot smo prej razložili. Toda sedanji napad Angležev in Američanov na ogromno trdnjavo Evropo bo težak, dragocen in krvav. Tega se zaveda tudi nasprotnik in tako bo treba nemara računati še z dolgim in daljšim čakanjem. Pa naj se zgodi to danes ali čez mesec ali čez leto dni, kako zopetno leto 1918 ne bo več moglo zadeti Evrope. (»Neues Wiener Tagblatt«.)

Za Ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič Izdajatelj: Inž. Jože Sodja Urednik: Viktor Cenčič